

203-278, 231-235, 237-239, 241+243

223-298.

okt. 4. - dec. 31.

h. 229, 230, 236, 240, 242, 244-242, 281-19-198.

Taxa post
póstátit in m
No. 244716/7

10. Telefon: 110.
Havonta 110.
Évre 600, egé
földre: Hav
félvre 12, eg
Hirdetések dí
„UJ KELELET”
banati zsidóság egyetemen naplap
ja. Cikkeinek utánnyomását csak a
forrás megjelölésével engedjük meg.

UJ KELELET

ZSIDÓ NAPILAP

Director-Főszere
kesztő: Dr. Mar
ton Ernő. Admi
nistrator delegat si grant respon
bil-Felölő igazgató: Schwartz Endre
Proprietar-Tulajdonos: Fraternitas
S.A.R.de Editura. Registrul public
ianilor perioada No. 43. Dos. 830-
1938. Tribunalul Cluj, Sectia III.

Ara 5 lej

Kedd, október 4.
1938-5699. Tisri 9.
XXI évfolyam, 223. szám.

A BÉKE DICSÉRETE

Irtá: Marton Ernő

I.

Ott ültünk a kis tátraí penzió társalkodó-szobájában és két rádióhíradás között a jövő esélyeiről beszélgettünk. A prágai rádió a nagy válság kezdete óta minden órában adott híreket s az ilyen órák szüneteket, amelyekben újabb és újabb eseményekre vártunk, szenvedélyes vitákkal töltöttük ki. Ahogy az események haladtak tragikus kifejlésük felé, úgy Kovácsolódott össze a kis penzióban a közös érdekek egységfrontja. A veszély összehozza a legmegátalkodottabb ellenfeleket is. Az antiszemita cseh bankigazgató, aki azelőtt tüntetően kerülte a zsidó vendégeket, most heves gesztikulálások közepette magyarázta a zsidó orvosnak és a német demokrata ügyvédnek, hogy cseh szempontból ezerszer kívánatosabb a háború, semhogy fejthajtsanak Hitler terrorjának.

— Inkább meghalunk valamennyien — szöjt közbe egy fiatal cseh nő —, de nem adunk Hitlernek egy talpalattnyi földet sem. A német demokrata helyesen bólintott: — Igazuk van. Nemcsak cseh nemzeti szempontból, de az egyetemes demokrácia érdekében is inkább választom a háborút, mint a hitlerizmus újabb előretörését.

— Hát akkor mit szólnak én — sóhajtott fel a zsidó orvos —, hiszen a nemzeti szocializmus térhódítása a zsidóság számára mindenütt egyértelmű a fizikai pusztulással. Bármennyire irtószó kimondani, mégis úgy érzem, hogy a zsidóság számára is az egyetlen megoldás a háború.

Amint látható, a kis penzió határozottan háboruspárti volt. Bevallom, voltak pillanatok, amikor magam is megtáncorodtam ebben a tömegpszichózisban, amelyet főleg a fiatalabb korosztályú cseh nők hevitettek.

Javában beszélgettünk, amikor a társaságban ülő egyik fiatallembert a telefonhoz hívták. Pár perc múlva halálsápadtan, remegő ajkakkal tért vissza és elmondta, hogy a csendőrségről keresték telefonon. Azonnal be kell vonulnia Olmützbe az ezredéhez. Egy óra múlva indul az első vonat, azzal utazik. Már ment is a szobájába csomagolni.

Ez egy héttel az általános mozgósítás előtt történt. A tisztakat hamarabb mozgósították.

A szobában hirtelen néma csend lett. Az előbbi élénk, szinte harcias társalgást mintha elválták volna. Zavartság és döbbenet ült az arcokra s a hátakon halk borzongás futott végig, mintha valahonnan fagyos levegő áramlott volna a szobába.

Kis idő múlva félénk zokogás törte meg a csendet. Egy finomarcú idősebb hölgyből szakadt fel a sírás:

— Jaj Isterem, hiszen akkor az én fiam is már utban van az ezredéhez.

Valaki, aki egész este hallgatott, most történelmileg megszólalt:

— Talán mégsem a legjobb megoldás a háború.

Egy szó ellentmondás sem hallatszott.

II.

Azóta itthon is gyakran hallottam ilyen megjegyzéseket: „A demokrácia és a haladás érdekében mégis jó volna leszámolni a sziszmissal”. Vagy pedig: „A zsidóságot csak a háború mentheti meg a hitlerizmus rjaiból”.

En azonban immunizálva voltam már ezzel a pszichózissal szemben. Nekem azokban a percekben, amikor a penzió társalkodójában az előbb elmondott jelenet lezajlott, szárnyú vizióm volt. Egy nagy mezőn fiatal embereket láttam felálltva végtelen hosszú sorban. Fesztes vigyázzban állt a végnélküli sor, amikor felcsattant az első parancsszó: „Minden harmadik lépjen elő”. Előlépett minden harmadik ember s a következő percben fülsüketítő sortűz dörögött. Az állás sor véres fejjel, holtan bucsolt le.

— Ez Európa fiatalága — gondoltam magamban rémülten s mint statisztikával foglalkozó embernek, hirtelen számok cikáztak az agyamon. Azoknak az európai államoknak — számoltam gyorsan —, amelyek most készülnek egymásra rohanni, négyszáz-

millió lakosuk van. Ennek a lakosságának pontosan 15 százaléka a 20-40 év közötti katonaköteles férfi. Az elkövetkező háborúban tehát hatvanmillió ember fog aktív módon résztvenni. Az elmúlt világháborúban tízmillió katona esett el. Ha figyelembe veszem, hogy az utolsó husz év alatt milyen mértékben tökéletesedtek a gyilkoló szerzők, úgy nagyon szerényen számíthatok, ha feltételezem, hogy a következő világháborúban kétszerannyi ember fog elesni, vagyis huszmillió. Ez pedig azt jelenti, hogy minden harmadik európai ember elpusztul. Akár már le is lehet puffantani őket.

Ez volt a különös vizió értelme. Abban a percben kihagyóultam a háború pszichózisból és világosan láttam, hogy a háború semmit sem old meg, de mindent elpusztít.

III.

Aki azt mondja, hogy a háború segíthet a zsidóság sorsán, annak rövid a memóriája és nem ismeri a zsidó történelmet. Ha van nép a világon, amelynek irtóznia kell a háborúnak még a gondolatától is, úgy a zsidóság az. Nem azért, mintha bátorsága, vagy harci erényei kisebbek lennének más népekénél, de mert védtelen helyzete miatt a háborúban összehasonlíthatatlanul többet szenved, mint más nép.

Ha megcsináljuk a világháború mérlegét látni fogjuk, hogy a zsidóság a harcokban ugyanúgy vértett, mint a többi népek, ugyanannyi hősi halottat és sebesültet vesztett, de ugyanakkor a front mögött egy külön háborút kellett megvívnia, amelynek áldozatai talán súlyosabbak voltak, mint a frontbeliek. A hadszíntér négy éven keresztül az a terület volt, ahol tízmillió európai zsidó közül hat és félmillió élt összezúfolva. Zsidó otthonok tízezreit dúlták szét felrobbanó ágyugolyók és visszavonuló fosztogató csapatok. És jól jegezzük meg: minden jövő európai háború főhadiszíntere ez a sűrű zsidó lakta földszáv lesz, mert ez a választóvonal a szláv és germán néptömeg között. Itt fog megmérkőzni mindig ez a két népkolosszus, amelyeket most már nemcsak faji, de világméretű szakadékok is elválasztanak egymástól.

Sokan emlékeznek még azokra a rémségekre, amelyeket e területek zsidósága a háború alatt átélt. A cári Oroszország nem tartotta elég megbízhatónak a zsidókat és ezért elrendelte, hogy a frontvonalhoz közeli vidékekről szállítsák el a zsidókat az ország belsejébe. Több mint hatszáz ezer zsidót cipelték így el és szállítottak lezárt vagonokban ismeretlen vidékekre. Az elzötteknek még annyi idejük sem volt, hogy a legszükségesebb holmikat magukkal vihessék. Nagyon sokan már az uton pusztultak el. Az elhurcoltaknak alig tíz százaléka térhetett vissza az elhagyott, feldúlt otthonokba. Az orosz zsidó segítségkérését kiszámította, hogy ezeknek az evakuáltaknak az anyagi károsodása meghaladta a négyszázmillió aranydollárt.

A borzalmas igazi sorozata azonban csak a háború utolsó fázisában következett be, amikor az egyes országokban felbomlott a rend és a családok tömegek bosszúja első-sorban a védtelen zsidóság ellen robbant ki. Ha valahol két politikai csoport vitakozott egymással, annak a zsidóság itta meg a levét. A lengyel-ukrán vetélkedés következménye volt a háromnapos lembergi pogrom, amelynek tízezer zsidó élet esett áldozatul.

Ekkor vette kezdetét az orosz polgárháború, amely a legembertelenebb szenvedéseket zúdította az orosz zsidóságra. A vagonok eldobása az „improduktív” foglalkozással bíró zsidóságot leirhatatlan nyomorba döntötte. De ez még a kisebbik baj volt. Jöttek a pogromok, amelyeket főleg az ellenforradalmi fehér csapatok inszenáltak, de nem egy helyen a vörösök is alapos vérfürdőt rendeztek a zsidók között. A polgárháború első két éve alatt Oroszország ötsházaharminc községében és városában voltak pogromok. Számos helyen többször is megmészárolták a zsidókat. E korszak megbízható történelmé szerint több mint

1400 pogrom volt ezen idő alatt Oroszországban. A pogromok során 75.000 zsidót ütöttek agyon és kétszerannyit sebesítettek meg. A halottak és sebesültek kétharmad része 20 és 50 év közötti férfi volt.

A pogromsújtotta vidékeken szörnyű járványok ütöttek fel a fejüket, amelyeknek több mint százezer zsidó halottjuk volt. A pogromok és járványok áldozatai után 300 ezer özvegy és árva maradt. Ugyancsak a pogromok és járványok miatt ötszáz ezer zsidó volt kénytelen lakóhelyéről elmenekülni, otthagynva mindent, csakhogy pusztá életét menthesse. A pogromok által okozott anyagi károkat megközelítőleg sem lehet felbecsülni, de kétségtelenül sok százmillió dollárt tesznek ki.

Ez volt a világháború zsidó mérlege. Mondhatja-e ezek után valaki, hogy a háború segíthet a zsidóság sorsán? Van-e a legesélyesebb okunk is feltételezni, hogy egy következő világháború mérlege kedvezőbb lesz ráunknéve? Jobb lett talán a helyzetünk a világban? Jobban szeretnek ma a népek bennünket, mint 1918-ban? És végül szelidebb, humánusabb lett-e az emberiség az elmúlt husz év alatt? Talán csak a szerepek változának és a cári Oroszország helyét a hitleri Németország foglalná el a zsidóság pusztításában.

Aki ezeket a kérdéseket öszintén végiggondolja, az bizonyára nem kíván többé háborút.

IV.

— De jó uram, hát nem látja a nagy veszélyeket, amelyeket ez a béke, a „Pax Hitleriana” rejt magában? Nem látja, hogy ez a béke a demokrácia vereségét jelenti?

— Nem gondolja, hogy azok a kis államok, amelyek eddig Franciaország és Anglia barátságában bíztak, most, hogy látják, milyen keveset ér ez a barátság, félelmükben Németország és a fasisztus karjaiba fogják vetni magukat?

— Nem tart tőle, hogy a nemzeti szocializmusnak ez a hihetetlen presztízis-növekedése igen hátrányosan fogja befolyásolni az egész közép- és kelet-európai zsidóság helyzetét?

Ezek a mellemnek szegzett kérdések egytől egyig jogosultak és önkéntelenül merülnek fel mindenki bennünk, aki kritikai szemmel figyeli az eseményeket. Természetesen én is látom a veszélyeket, amelyeket „a müncheni béke” rejt magában. De ha válsztanom kell két rossz között, akkor a kisebbik rosszat választom. Mert még a rossz béke is jobb, mint a legjobb háború.

Meggyőződésem szerint Münchenben nem rosszbabodott annyira a helyzet, hogy fel kellene adnunk egészséges és józan optimizmusunkat. Tisztára nézőpont kérdése, miként ítéljük meg az eseményeket. Egy kis tárgyilagosságtól nézve, a demokrácia diadalának is láthatjuk a müncheni békét, mert egyedül a nyugati demokráciák emberfeletti erőfeszítéseinek eredménye, hogy ezalkalommal el lehetett kerülni a tömegmészárlást. A demokratikus országok nem akarták népeiket újra odadobni a háború molochjának, amelynek nyitott szája elé a fasisztusok felöltött demagógiája sodorta a világot. Ezzel a magatartásukkal nemcsak hogy nem tagadták meg a demokrácia eszméjét, de ellenkezőleg, a szó legemesebb értelmében valóstították azt meg.

Igaz, súlyos, fájdalmas áldozatot kellett hozni ezért a békéért. Fel kellett áldozni Európa egyik legőszintébb, legszimpatikusabb demokráciájának, a fiatal csehszlovák köztársaságnak területi integritását, történelmi és stratégiai határait. Ez az operáció fájdalmas, sőt az adott körülmények között igazságtalan is volt, de az új területi elrendezés végső lényegében nem áll ellentétben a demokrácia elvével, amelyeknek egyik kardinalis pontja a népek örendelkezési joga. Természetesen a történelem haragos íroniája, hogy éppen Hitler épít fel követelését a demokráciának erre a hittételre. Ebből a távléttól nézve, a müncheni béke csakugyan nem veresége a demokráciának.

Ami már most a veszélyeket illeti, amelyeket az új európai elrendezés rejt magában, ezek nagysága attól függ, hogy a nyugati demokráciák és szövetségeseik milyen magatartást fognak tanusítani az új helyzetben. Ha a most lezajlott eseményekből azt az észszerű és logikus következtetést fogják levonni, hogy a demokráciáknak még jobban össze kell fogni és a demokratikus rendszereket és intézményeket még jobban meg kell

erősíteni a parancsuralmi fenyegetésekkel szemben, akkor ezek a veszélyek a minimumra redukálódnak.

Épígy csak a meglepetés első zűrzavarában látszik valószínűnek, hogy a francia szövetségben családott közép- és kelet-európai kis államok most a hitlerizmus védőszármával alatt fognak menedéket keresni. Ezek a kis államok nagyon is jól tudják, hogy önálló nemzeti létüket egyetlen komoly veszély fenyegeti csupán: a mohá étvágyu német expanzió. Minden kacérkodás a hitlerizmussal egyértelmű volna az oroszlan torkába való meneküléssel. Ezért nem tudom hinni, hogy ezek az államok ilyen veszélyes kalandokba bocsátkozzanak. Ellenkezőleg, azt hiszem, hogy még jobban fognak védekezni a jövőben a nemzeti szocializmus néven jelentkező pángermán propaganda ellen, amely nem egy helyen fogja megkísérlni eljátszani a modern trójai faló szerepét. A népek azonban lassanként felismerik, hogy a Berlinből irányított totalitáso nacionalista propaganda tulajdonképpen csak szállás-csinálója a német imperialista politikának. Ez ellen pedig csak egy védekezés van: a nyugati demokráciákkal való szoros együttműködés.

Ezen elgondolás alapján a zsidóság helyzetét sem látom olyan reménytelenül sötétnek, mint sok aggodalmaskodó. Nincs kizárva, hogy itt-ott még kísérletezni fognak a hitlerizmus módszereivel, de azt hiszem, ha béke és nyugalom fog uralkodni a világban, úgy a zsidóság helyzete fog tovább romlani, sőt idővel javulni is fog. Az a világos érzésem, hogy a nemzeti szocializmus mostani nagy sikere ellenére is már a közeljövőben sokat fog veszíteni dinamizmusából. A hitlerizmus, ha szabad úgy mondanom, betöltötte történelmi hivatását. Letörte Németország kezeiről a versaillesi szerződés bilincseit és egy birodalomba egyesítette a németeket. Elnyomott kisebbségi németek most már csak a szövetséges szomszédok országaiban élnek, Olaszországban és Lengyelországban. Ezekről pedig, mintegy másfélmilliónyi métről, ünnepélyesen lemondott a Harmadik Birodalom. Hitlernek, az ő kijelentései szerint, nincsenek többé Európában területi aspirációi, holott a német dinamizmusnak ez volt eddig a legfőbb hajtóereje. A zsidó „világuralom” elleni donkizottói harc szintén nem atraktív erő többé. Egy nem létező ellenség ellen nem lehet egy egész nép harci kedvét állandóan ébrentartani. A német nép figyelme előbb-utóbb mégis saját belső problémái felé fog fordulni. A nagy, heroikus győzelmek ellobogtak, most már a szociális momentum fog előtérbe tolni. Abban a pillanatban azonban a hitlerizmus elveszti dinamikus erejét, defenzívába kénytelen vonulni és konzervatív válik. Ez pedig egyuttal a zsidóság feszült helyzetét is meg fogja enyhíteni a világban.

V.

Nem akarok indokolatlan optimizmust ébreszteni senkiben, annál kevésbé, mert a gátlatlan a zsidóság helyzete sohasem lehet biztos és mindig ki van téve a meglepő és tragikus változásoknak. De nyugodt lélekkel mondhatom mindenkinek: nem kell félni a békétől! Még a rossz béke is összehasonlíthatatlanul kisebb kockázatot jelent számunkra, mint a háború. Egész népi egyéniségünket a béke vágya és szelleme hatja át. „Salom”-mal, békével köszöntjük egymást s ha barátunk hogyléte felől érdeklődünk, azt mondjuk: „Má szlomhá”, van-e békéd? A mi Jezsajas prófétánk fogalmazta meg a világ számára az örök béke ideálját s ha a zsidó történelemnek is vannak ellenségverő háborus hősei, a mi igazi nagyjaink mégis a béke hőseinek sorából kerülnek ki.

Ma este ismét felcsendül templomainkban a világ négy sarkán a zsidó engesztelés és bűnbánás szivbemarkoló ősi dallama, a Kol Nidre. A megtérésnek, a lélek tisztulásának ezen áhitatos perceiben gondoljunk arra, hogy az idén ezek az ünnepek csakugyan „Jomim narolim” félelmetes napok voltak. A halál angyala már itt járt közöttünk, már hallani lehetett pallosának suhintását s csak egy szempillantás választott el tőle, hogy meginduljon a véres aratás a reszkető emberrönaszgon. Szabad-e mást vallani, mint azt, hogy a Gondviselés végtelen kegyelme volt az, amely az utolsó percben megállította a kegyetlen kaszás sújtásra lendülő karját? Ez a megnyugtató hit fog erősíteni ahhoz hogy friss lendülettel és éretti kötelességtudással vegyük fel újra a küzdelmet a jobb, békésebb zsidó jövőért.

Óriási fejlődést ért el Románia bányáipara az utolsó tizenöt évben

1921. és 1936. között összesen 40.253 kiló finom aranyat termeltek az országban. A központi statisztikai intézet érdekes adatai a petróleum, a földgáz és kőszén termelésének fejlődéséről

Bucuresti, október 3.

Most, amikor a világ népei állig felfegyverkezve állanak egymással szemben, különleges érdeklődésre tarthat számot a központi statisztikai intézet legújabb kiadványa, amely Románia bányáiparának fejlődését mutatja be az utolsó 15 év alatt. Azaz, hogy pontosabban legyünk, a dr. Sabin Manoilă igazgató vezetése alatt álló statisztikai intézet adatai az 1921–36. közötti időszakokra vonatkoznak, miután 1937-re még nincsenek, 1938-ra pedig még nem is lehetnek végleges adatok.

Európa egyik leggazdagabb országa

Az semki sem vonhatja kétségbe, hogy egy állam nemzetgazdasági szempontjából nagy fontossággal bír, hogy mennyi vas, réz, ólom, kőszén, arany, ezüst és más értékes fém áll rendelkezésére. Még békeidőben is minden ország gazdasági fejlődése nem kis mértékben függ attól, hogy ezek az elsődlegesen fontos nyersanyagok milyen mennyiségben kerülnek kitermelésre.

Sok állam mindezeket a fémeket jórésben külföldről kénytelen megvenni, ami az évek óta életben lévő kötött valutagazdálkodás mellett rendkívül súlyos megterhelést jelent nemcsak az állam és a feldolgozó ipar, hanem elsősorban a fogyasztótömegek részére. Románia a természet kivételes adakozó kedvének jóvoltából alig szorul ebben a tekintetben más országokra, sőt fémtermelésének jelentős részét külföldön értékesíti, mert itthon a feldolgozó ipar még nem érte el azt a fejlettségi fokot, amely mellett valamennyi ércet fel tudná dolgozni.

A hivatalos adatok szerint Románia bányáipari termelése, amely magába foglalja a petróleumot, kőszént, földgázt, a fémeket és nem fémes érceket, a kőbányákat és sóbányákat, az 1921. évi 2 milliárd 176 millió leiről 1936. évi 17 milliárd 171 millió leire emelkedett, vagyis majdnem négyszeresére. Voltak azonban évek, amikor a kitermelés bányatermékek értéke meghaladta a 10 milliárdot is. A statisztikai adatokból kitűnik, hogy állandó fejlődés mellett a romániai bányászat legjobb éveit 1926. és 1930. között voltak, amikor minden egyes évben a kiaknázott bányatermékek értéke meghaladta a 10 milliárd leit is. 1931-ben a kiaknázott bányatermékek értéke váratlanul 5 és fél milliárd leire esett vissza és ezen a szinten maradt az 1934. év végéig, amikor már megint megközelítette a 6 milliárd leit és azóta az emelkedés állandósult.

A petróleum, amely a világpolitikát mozgatja

Az egyes bányatermékekre vonatkozó adatok is nagyon érdekes képet adnak az ország bányáipari és általános gazdasági fejlődéséről. A petróleum, amely miatt az egész világon véres háborúk és forradalmak folynak és amely miatt sok európai hatalom szeretné a maga érdekkörébe vonni Romániát, a következő fejlődésvonalaat mutatja: 1921-ben kitermeltek 1,168.414 tonna nyerspetróleumot, valamivel több, mint egymilliárd leiről. A termelés évről-évre emelkedett, de a petróleum ára nem mindenkor tartott lépést a termeléssel. Így például, míg 1921-ben egy tonna nyerskőolaj értéke 374 le volt, két évvel később már 2483 leire nőtt fel az ára, azután lassan kezdett lemorzsolódni 398 lejig. Ez 1932-ben volt, amikor a termelés már elérte a 6 millió 756.054 tonnát, de az egész termelés értéke alig tett ki 2 milliárd 770 millió leit. 1936-ban már 7,703.497 tonna volt Románia petróleumtermelése, amelyet főként az olaszok abszolút adójárata által megnövekedett szükséglet ökölt meg, minek következtében jobb árat is lehetett elérni. A nyers kőolaj ára 586 leire nőtt fel tonnánként és az egész évi termelés értéke meghaladta az 5 milliárd leit. Azóta a termelésben, az ismert tartalékok és az ezekben lévő források kimerülése következtében visszatejtőlést mutat.

Földgáz és kőszén jön a fa helyébe

A ritkuló petróleum helyét részben a természetes földgáz kezdi elfoglalni, amelynek a kitermelése, helyesebben a fogyasztása az 1921. évi 90 millió köbméterről, 14 millió leiről 1936. évi 15 év alatt több, mint 204 millió köbméterre emelkedett 118 millió értékben. Ezalatt 15 év alatt a földgáz árák nagyon változók. Az 1921. évi 17 baniról felemelték köbméterenként 50, sőt 60 banira is. Két évvel ezelőtt egy köbméter földgáz átlagos ára 58 ni volt. Az erdélyi ipar igen jelentős része nagyrészt földgázt használ hajtóerőként. A petróleum másik versenytársa a kőszén, mely előttről Romániában csak csekély fog

megnyitni igazán a fejlődés útja, miután az ország erdőállományának kímélése érdekében lehetőség szerint ki akarják kapcsolni a fával való tüzelést. A kőszéntermelés, amely több ezer munkást foglalkoztat ma is, 1921-ben egy millió 804.687 tonnát tett ki 929 millió leiről. A gazdasági válságig, vagyis 1929-ig a széntermelés állandóan emelkedett és elérte a három millió 46 ezer 027 tonnát 2556 millió leiről. Ennek ellenére, hogy a kőszén ára időközben 971 leiről 339 leire ment vissza. A krízis óta a kőszéntermelés megint felfelé ível ugyan, de a régi színvonalat mai napig sem tudta visszanyerni. Az évi termelés kisebb-nagyobb eltéréssel, átlag két millió tonna körül mozog, az értéke pedig 2200 millió leiről.

Több, mint 6 milliárd leit aranyban

Az egyéb bányatermékekre vonatkozó adatok közül legközelebből a nemesfémtermelés érdekel Erdélyt. Eszerint az utolsó 15 év alatt összesen 4,937.647 tonna olyan ércet bányásztak, amely aranyat és ezüstöt tartalmaz. A termelés 1921-ben 147.518 tonna volt 17,702.160 millió leiről, 1936-ban elérte a 630.901 tonnát 602,911.690 leiről. Mennyiségileg tehát majdnem megdubbant, értékben pedig majdnem négyszeresére nőtt. A legmagasabb volt az aranyérc ára 1935-ben, amikor egy tonna átlagértéke 1198 volt, az 1921. évi 120-aihoz képest. Románia finomaranytermelése a következő képet mutatja: 1921-ben 1104 kgr.,

1922-ben 1137 kgr., 1923-ban 1342 kgr., 1924-ben 1311 kgr., 1925-ben 1245 kgr., 1926-ban 1731 kgr., 1927-ben 2006 kgr., 1928-ban 1809 kgr., 1929-ben 2213 kgr., 1930-ban 2672 kgr., 1931-ben 2741 kgr., 1932-ben 3191 kgr., 1933-ban 4435 kgr., 1934-ben 3468 kgr., 1935-ben 4671 kgr., 1936-ban 4977 kgr.

Amint a fenti adatokból könnyen kiszámítható, az arany mennyisége és ára gyakran változott. Míg például 1921-ben egy kiló arany átlagértéke 64.078 le volt, a gazdasági válság előtti évben, vagyis 1928-ban, amikor a vezető államok a bankjegyforgalom aranyfedezetét fel akarták adni, az arany ára lement az 1924. évi 143.075 leiről kilónként 108.741 leire, majd a Banca Natională aranyvásárlási árát, amelyet azután 1934-ben fel emeltek a kiscempészés megakadályozása érdekében, előbb 141.111 leire, majd 153.333 leire.

A finomezüst termelése az 1921. évi 2873 kilóról változatosan hol emelkedő, hol hanyatló irányzat mellett 1936-ban elérte a 18.499 kilót, értékben pedig 8,356.832 leiről 37,585.904 leire emelkedett. Legmagasabb ára volt az ezüstnek 1923 és 1936 között, amikor egy kiló átlagértéke 4200–4500 le között váltakozott. Azután egyetlen év alatt felére ment vissza az ezüst értéke, amely 1934-ben érte el a legalacsonyabb szintet, amikor mindössze 1416 leit fizettek egy kiló finomezüstről. 1935 óta javultak az ezüst árai, amelyek ma 2000 le körül mozognak.

A német és osztrák menekültek átrétegződése Svájcban

A svájci zsidó menekültügyi bizottság vezetőjének nyilatkozata

Zürich, október 3. A „Jüdische Pressezentrale“ beszélgetést közlő Sylvain Guggenheimmal, a svájci zsidó menekültügyi bizottság vezetőjével, aki többek között kijelentette, hogy a svájci zsidók a legmesszebbmenő áldozatokkal kell, hogy hozzájáruljanak a menekültek érdekében. Ilyen értelmű határozatot hozott a svájci zsidó hitközségek szövetségének rendkívüli konferenciája is.

— Egyetlen zsidó emigráns sem nyomoroghat, aki a mi segítségünkre van utalva és akit a svájci hatóságok mint menekültet tolerálnak. Nagy anyagi erőfeszítésekre van szükség. Elsősorban a diepoldsaui és a bucheggi menekült-tábor

fenntartása és a magánutak elhelyezett emigránsok ellátása igényli ezt.

— Ami a Svájcban létesített átképző telepeket illeti, az osztrák zsidók átrétegződése kedvezőbb, mint a németeké. Az ausztriai emigránsok ötven százalékát kézműves, míg a német zsidók túlnyomó többsége kereskedő, vagy intellektuel. A kézművesek könnyebben sajátítják el a mezőgazdasági munkát és specializálják magukat a szakmában. Tömegképzésre és telepítésre természetesen nincs meg a lehetőség és ezért főleg egyénenként kell megoldanunk ezeket az embereknek a problémáit.

Egész London gáz-álarcot próbál!

London, október 3. London csendes. Itt nem hallani lázas szónoklatokat. Egyelőre még sehol sem korbácsolják „illetékes személyek“ a lakosság hangulatát a kontinens lázban égő hőmértéké felé. A Hyde Park északi sarkában, ott a Marble Arch tövében, csakugy, mint mindennap, békés egymást türebben a szerencsés Christian Science laikus pap és a Moszkvát dicsőítő agitátor; a börtönviselt, „megjavult“ istenhívő és az ateista kongresszusról ittmaradt amerikai prédikátor ragadja néha hangos hahotára, csipő megjegyzésekre a kis gyűrűben körülálló hallgatóságot.

A rádió bemondotta ma reggel az első híreket, ahogyan nekiindulok a városnak, megkeresni a 9 milliós kőrengeteg háborus hangulatát, a kormányelnök mélységesen komoly szavai nyomán: „Még nincsen mindennek vége. De a legnagyobb erőfeszítésre van szükség a béke megmentése érdekében.“

Chelsea

Amikor kilépek a kapumon, a szemben lévő — tegnap még üres — bolthelyiség ablakaiban óriási plakátok hirdetik: „Gas Mask fitting“ — gázálarc-próba! Odabent vagy negyven-ötven személy. A nagy üveg

az állatkereskedésekben már kiállításra került álarcot úgy, hogy az állat kétségbeesett erőfeszítéssel le ne szedné mellől lábával a fejéről.

West Endben

Ahog

fével és

futó Gr

szívében

kálatoka

sok száz

két és

Hatalma

hajlított

mindegyik

zsit-kockák

vóhelyek

acéltejetét.

Szóba

tővel és

parkokban

delmi helyek

41 nyilvános

mintegy 50

személynek

nyújtson

valamelyes

menedéket.

A Whitehallban

Szent Jakab parkján át kijutok a Downing Streetre és az azt övező Whitehallba, az összes fontos kormányzati épület és minisztérium környékére. Vagy tizezer ember hullámszik példás rendben a hatalmas hivatalpaloták övezete utközépen. Plakátokat hordó „sandwichmen“-ek: Thus far... — „Eddig és nem tovább...“

A sötétkék ruhás, hat láb magas rendőrkordon alig bírja szabadon tartani a 10 nagy tehergépkocsi utját. A lorryk roskadoznak a súlyos homokzsákok terhe alatt. A Westminster-apátság és a parlament örökbecsű épületeit fogják védeni, ha egyszer véresen komolyra fordul a „nagy pókerjáték“.

A Cityben

A Strand nagy üzletházai előtt elhaladva a Fleet-Street, London újságnegyede, lázas tempójú forgataga felé, feltűnik mily nagy a forgalom az élelmiszerüzletek polcai körül.

Midőn beérek a City közepén fekvő bankomba, egy ismerőssel találkozom, ki éppen onnét jövet invitál, jöjjenek vele, pénzt vett fel élelmiszerbevásárlásra. Autójának hátsó ülésai már roskadozásig tömve a csomagok halmozásával.

Elintézem ügyemet a bankpénztárossal és ismerősem vizs magával — teát bevásárolni. Néhányszáz métert megünk. Leadenhall-streetből egy kis zsákucába, a Creechurc lane-be fordulunk be. A cul-de-sac végén, hatalmas üvegajtó felett, ütött-kopott öreg cégtábla. Rajta az üzlet cégére. Három cukorsüveg felett a birodalom koronája.

175 éves az öreg bolt. Ahogy belépünk London legrégebb, legautentikusabb gyarmatárulijátéba, a legfinomabb kínai és indiai teák illata üti meg orrunkat. Antik porcellánkordókban a legnemesebb tea a falak tövében. Hatalmas üvegekben a jamai-cai rum, barbadosi, sárga, nádcukor. Ahogy ismerősöm számára a tiz font teát pakkolják, a hét negyedszázadot látott, sokféle hasadt tölgyfafulpon, barátom beszélni kezdi az üzlet „történelméről“, mert itt, a Világ kereskedelmét jelentő City ölében minden ház történelmi emlékekkel bír.

Mikor 1773-ban, Boston kikötőjében amerikai gyarmatosok megrohanták az éppen beérkezett három vitorlást, hogy azok egész rakományát a tengerbe dobják, nem sejtették, hogy sokszáz tonna tea elpusztításával, az anyaországtól való elszakadást, sok újonnan alakított észak-amerikai állam későbbi egyesülési folyamatát indították meg.

A drága kínai, indiai tea, mely itt süllyedt a hullámsírba, Creechurclanei üzlet irodáinak rendelkezésére indult a Távol-Keletről az akkori nyugatközépi gyarmatokba.

Ma óriási pinceraktárát a közeli Themze szabad kikötőből, egy hét alatt harmadszor, töltik színültig az angol világgyarmatok minden termékével, hogy a londoni háziasszony légveszély esetén napokra elláthassa konyháját anélkül, hogy a házból kimozduljon.

Az ifjuság népszövetsége a béke megszervezéséről tárgyalt Amerikában

Az ifjúsági világtalálkozó érdekes határozatai

Newyork, október 3. Mialatt Münchenben a négyhatalmi értekezlet az emberiségnek a háborús veszedelmétől való megmenekítésén dolgozott, Pongheepsie-ban (Newyork) összehívta a világ ifjúságának kongresszusát, hogy tartósabb és bensőségesebb béke megteremtését kísérelje meg. A kongresszust Genfben kezdeményezték és lényegében nem volt egyéb, mint az ifjuság Népszövetsége, amelynek ülésén minden ország kellő lendülettel képviselte érdekeit, akik éppen ezért nagy többségükben a hozott határozatokkal megelégedetten távoztak a kongresszusról.

Először a kongresszus nemzetközi tanácsa ült össze, amelyben minden ország két-két delegátussal képviseltette magát, majd négy bizottságot alakítottak és megválasztották annak vezetőit. Az első bizottság Jean Fouéré (Franciaország) és Norman Ley (Kanada) elnökléte alatt a békének politikai szempontból való megszervezését vitatta meg. Előadó Emlyn Carner Evans (Anglia) volt. A második bizottság Virgil Venjamin (Románia) és Salvador Agnero elnökléte alatt a békét társadalmi és gazdasági szempontból érdeklő kérdéseken tanácskozott. Előadó Rein Roy kisasszony (India) volt. A béke bölcselési és vallási alapjainak megszervezését a harmadik bizottság tárgyalta Walter Koosnik (Hollandia) és Hugo Fernandez Artucio (Uruguay) elnökléte alatt. Előadó Jan Mc. ... (Ausztrália) volt. Végül a negyedik bizottság Eduard Strong (Egyesült Államok) és F. I. Joung elnökléte alatt a kongresszusban megszervezett ifjuság tevékenységének programját dolgozta ki. E bizottság előadójává Olga Schieslova (Csehszlovákia) kisasszonyt jelölték ki.

A béke politikai és gazdasági megszervezése

A hozott határozatok kétségtelenül számot tarthatnak az egész világ érdeklődéséről szóló határozati javaslat a következőképpen hangzik:

„Az összes országoknak fogamatossá tenni kell a Népszövetség alapokmányában foglalt intézkedéseket, megfelelő diplomáciai, pénzügyi és gazdasági nyomást gyakorolva a támadóra és felhasználva a kölcsönös segítségnyújtási egyezményekben foglalt katonai egyezményeket is, amelyeket ugyancsak be kell iktatni a Népszövetség keretébe. A kölcsönös segítségnyújtás megszervezése ugyanakkor szélesebb keretek között kell hogy megtörténjen, főleg regionális alapokon.”

A leszerelést illetően a határozat az ifjuságnak azt a kívánságát fejezi ki, hogy vessenek véget ennek a népek közötti versenyfutásnak. A leszerelést csak a kollektív biztonsággal párhuzamosan lehet megvalósítani. A konfliktusok elintézése egy részre nem hajló szerv hatáskörébe tartozna, amely döntőbíróként szerepelne.

A kongresszuson résztvevő román delegáció a csehszlovák, jugoszláv és lengyel kiküldöttekkel együtt határozati javaslatot nyújtott be, rámutatva arra, hogy „készen állunk a békeszerződés módosítására vonatkozó javaslatokat meghallgatni mindaddig, amíg a javaslatok nem vonatkoznak területi záradékokra s határváltoztatásokra.”

A kisebbségi kérdés a kongresszuson

A kisebbségi kérdéssel behatóan foglalkozott a kongresszus politikai bizottsága, amely hosszas vita után a következő konklúzióhoz jutott:

A demokratikus jogokat ki kell terjeszteni, mint amelyek kezeskednek az egyenlőségért és megvédnek az elnyomás alól.

(Az egyik delegátus példaképpen a romániai kisebbségek jogait szabályozó dekrétumot hozta fel.) Az egyes országoknak legyen jogukban saját hatáskörükben valamely idegen hatalom beavatkozása nélkül megoldani kisebbségi problémáikat. Ez a megoldás természetesen ismeretes kell, hogy legyen a Népszövetség előtt is, az alapokmányban lefektetett eljárás alapján.

A béke gazdasági megszervezését illetően hangsúlyozta a kongresszus, hogy az egyes államok között elengedhetetlenül szükséges a szoros gazdasági együttműködés. Hosszasan vitatták meg a gyarmatok kérdését. A gyarmati országok képviselői pontos követelésekkel léptek fel és a kongresszus a legteljesebb komolysággal vitatta meg a kérdéseket. Alapvetően elismerték a népeknek azt a jogát, hogy rendelkezzenek maguk fölött és maguk szervezzenek meg. A gyarmati politikának célja kell, hogy legyen, hogy a népek ezen jogukat minél előbb érvényesíthessék. A gazdasági és kulturális bizottság az analfabétizmus elleni harcra hívta fel az országokat, majd megállapította, hogy a munka kérdésében is igen sok teendő vár elvégzésre, különösen a munkásifjuság fejlődési lehetőségeinek biztosításával kapcsolatban. A mezőgazdasági albizottságban a mezőgazdasági és értékesítés kérdését vitatták meg. Továbbá megvitatásra került a bűnözés, a munkanélküliség, a gyarmati ifjuság és nők egészségügyi helyzete, stb.

Az erkölcsi elvek kihangsúlyozását kérte az ifjuság, mert ezek nélkül tartós béke nem képzelhető el. Hangsúlyozták, hogy az embernek a vallás és bölcsességben való hite kell, hogy alapját képezze a különböző intézményeknek, fejlesztve az emberszeretetet.

A negyedik bizottság az ifjusági világtalálkozó mozgalma megvalósítását foglalkozott és ezzel kapcsolatban több érdekes határozatot hozott. A határozatok angol, francia és spanyol nyelven kinyomatva szétosztották a delegátusok között. A kongresszus elnöksége ezeket a jelentéseket megküldi az összes kormányok külügyminisztériumainak. A legközelebbi kongresszust 1939. nyarán Lengyelországban tartják meg.

Az uruguayi kormány támogatja a zsidó kolonizációt

Zsidó mezőgazdasági település létesül Uruguayban

Montevideo, október 3. Baldimor tábornok, Uruguay állam elnöke, kihallgatáson fogadta a montevidoei zsidóságnak egy küldöttségét, amelynek tagjai előtt elismerőleg nyilatkozott a zsidó lakosság szorgalmáról és államépítő szerepéről.

— Közölték velem, — mondotta az államfő — hogy az uruguayi Zsidó Bank elhatározta, miszerint megteremti az első zsidó mezőgazdasági kolóniát Uruguayban. Ezzel kapcsolatban kijelentetem, hogy az uruguayi kormány messzemenően támogatni fogja a zsidók kolonizációját.

Több mint huszezer zsidó költözött el a szudeta területről

Roshasana Prágában, Bécsben és Berlinben

Prága, október 3. A szudetanai terület nagyobb városait, ahol még néhány héttel ezelőtt tekintélyes zsidó hitközségek voltak, a csehekkel együtt szinte teljes számban elhagyták a zsidók. Az utóbbi hetekben a sorozatos incidensek és német támadástól való félelem közepette Közép-Csehország és Morvaország huszonkétezer főnyi zsidó lakosságából huszezer zsidó elköltözött és alig kétezer maradt meg régi lakóhelyén, de valószínűleg ezek is elköltöztek már a német megszállás bejelentése után.

Roshasanakor alig volt város a szudeta vidéken, ahol istentiszteletet lehetett volna tartani. A tömeges költözködéskor a hitközségek tisztviselői magukkal vitték a tóratekercseket és egyéb templomi kegyesreket, amelyeket a prágai zsidó hitközség legfőbb tanácsának adott át

I-5 osztályú

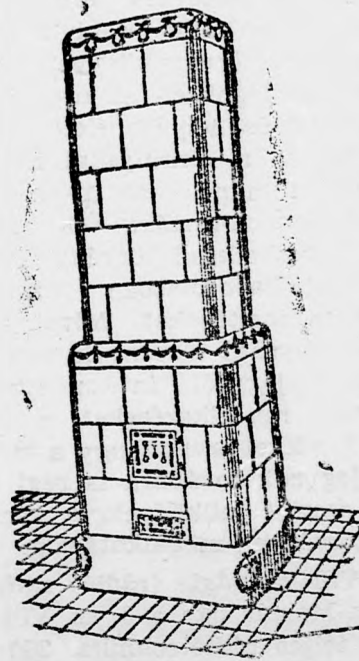
1939-es új modellek, beszercei, nagybári és IRIS kályhák, kandallókat raktáron tart. — Vezérképvislet:

Graef kályhás

Cluj-Kolozsvár,

Plata Unirii No. 8. Udvarban

Tekintse meg a legmodernebbül berendezett mintaraktárunkat. Atraktív, javítást és fayenc falburkolást garancia mellett eszközölünk.

megőrzés céljából.

Egész Csehszlovákiában roshasanakor főleg korosabb férfiak, gyermekek és nők töltötték meg a zsinagógákat és imaházakat, miután a fiatalabb férfiak a mozgósítás következtében a határnál állottak fegyverben. A szolgálati beosztás azonban úgy történt, hogy csaknem mindenütt tábori istentiszteletek voltak az ünnepnapokon.

A rabbik és hitzónokok ünnepi beszédekben a csehszlovák néppel és a köztársasággal való együttérzésnek adtak kifejezést. A zsinagógák előtt a polgári légvédelem szolgálatába állított zsidó ifjusági szervezetek teljesítettek önkéntes rendfenntartó szolgálatot.

A zsidó újév alkalmából a csehszlovákiai Zsidó Párt táviratot intézett dr. Benes köztársasági elnökhöz, amelyben a zsidó lakosság messzemenő lojalitását és áldozatkészségét fejezte ki az állammal szemben.

Bécs, október 3. A Zsidó Távirati Iroda jelentése szerint az újévi istentiszteletek zavartalanul folytak le Bécsben az összes zsinagógákban és imaházakban. A templomokban összegyűlt zsidókat megkérték, hogy halkán imádkozzanak, ne hogy magukra vonják a közfigyelmet. Hosszu évek óta most történt meg először hogy a vallásos bécsi zsidók nem záródokoltak ki a Duna-csatornához, hogy taslich-istentiszteletet tartsanak. Ezen a roshasanán nem mentek taslichra a bécsi zsidók.

Berlin, október 3. A német birodalmi fővárosban is zavarok nélkül zajlottak le a zsidó újévi napjai és ünnepi istentiszteletei. A zsinagógák zsúfolásig tömve voltak, oly annyira, hogy egymásután kellett tartani az istentiszteleteket különböző rétegek számára. Az atmoszféra rendkívül feszült volt ugyan, de általában bizonyultak azok a riasztó hírek, melyek zsidó-ellenes tüntetéseket jósoltak.

Hazatért a kisebbségi kormánybiztos. Bucarestből jelentik: Dr. Silviu Dragomir egyetemi tanár, kisebbségi főkormánybiztos, Genfben, ahol a népszövetségi tanácskozáson vett részt, mint a román küldöttség tagja, visszatért a fővárosba. Itt a sajtó képviselőinek kijelentette, hogy mindaddig, amíg a kormányt nem tájékoztatja utjának eredményeiről, nem kíván nyilatkozni.

Milyen árfolyamon számolják el a csehszlovák vámhivatalok. A pénzügyminiszter rendeletet adott ki, amely szerint a vámhivatalok a vámolási eljárás során a csehszlovák 4.08-4.12 lejes árfolyamon számolják el.

A román-lengyel külkereskedelmi egyezmény meghosszabbítása. A lejárt román-lengyel külkereskedelmi egyezmény megújítására irányuló tárgyalásokat október 12-én kezdik meg Bukarestben. A tárgyaló bizottságba a kormány Ch. Caramfil, a külügyminisztérium egyik igazgatóját és V. Vasiliu miniszteri tanácsost, a pénzügyminisztérium egyenesadó osztályának vezetőjét delegálta.

STERN-féle ori. kóser vendéglő Oradeán

ארטה כשר

Str. N. Iorga (volt Zöldfa uca) 19. Orszagszerte elismert kitchő konyha, szőlő árak, figyelmes kiszolgálás.

Transzilvania vezető éttereme, az utazó közönség kedvenc találkozóhelye. Lakodalmakra és bankettekire külön nagyterem.

HIREK

Időjárásjelentés. A bucaresti időjárás-kutató intézet jelentése szerint mára a következő időjárás várható: emelkedő légnyomás, váltakozó felhőzet keleten, derültebb másutt, enyhe déli légáramlás, hőemelkedés, reggel és este ködre hajló irányzat, északnyugaton szemerkélő eső. Ma délelőtt a fővárosban 25 fokot mértek.

Titkos gyógyszer-laboratóriumot lepleztek le a Regátban. Bucarestből jelentik: Tg-Frumosban titkos gyógyszer-laboratóriumot lepleztek le, amit egy Dumitrescu nevű állítólagos vegyész vezetett. A vizsgálat megindult.

Öngyilkosságot kísérelt meg Temesváron a bucaresti Nemzeti Színház egyik művésznője. Temesvárról jelentik: A bucaresti Nemzeti Színház itt vendégszereplő művészeinek egyike: Rodica Bradescu asszony tegnap öngyilkosságot kísérelt meg. Súlyos állapotban szállították kórházba. Megállapítást nyert, hogy a színésznő előzőleg összeveszett férjével.

Szakadéka fordította a sofőr a bucaresti Román Opera művésznőjének autóját. Sinaiból jelentik: Szokatlan eset történt tegnap a Sf. Anna felé vezető úton. A 2312 számú autó, amely Sabina Niculescu asszony, a Román Opera művésznőjének, tulajdonát képezi, huszméteres szakadéka zuhanat. Megállapítást nyert, hogy a sofőr igen furcsán viselkedett utközben és arra a hozzáintézetett kérdésre, részeg-e, azt válaszolta, hogy szakadéka fordítja az autót. A szakadék szélén a sofőr kiugrott a kocsiból, amely lezuhant. Az utasok: Sabina Niculescu, Alexandrina Negulescu és Elena Iordachescu asszonyok súlyosan megsebesültek. Valentin Maleff sofőr később önként jelentkezett.

Hatévi börtönrre ítélte a marosvásárhelyi törvényszék egy kereskedőt. Marosvásárhelyről jelentik: A marosmegyei Mezőbánd község csendőrségének 1930 májusa egyik vasárnapján tudomására jutott, hogy Rittmann Májor községbeli kereskedő megbizottja az állatvásáron nagyobb tüzletet kötött falusiakkal, akiket hamis pénzzel fizetett ki. A csendőrség azonnal őrizetbe vette Rittmann és megbizottját, akiknél 21 darab hamis ezerlejt talált. Vizsgálat, majd eljárás indult ellenük és több vidéki gazdálkodó ellen. Az ügyben többszöri tárgyalás után tegnap hirdetett ítéletet a törvényszék. Rittmann Májor kereskedőt, aki időközben Marosvásárhelyen telepedett meg, a törvényszék hatévi börtönrre, I. Suciu és Kulcsár G. mezőbándi gazdálkodókat 5-5 évi börtönrre, két másik vidéki gazdálkodót pedig 2 és 3 évi börtönrre ítélte hamis pénzek forgalombahozatala miatt. Az ügy érdekessége, hogy a vádlottak ellen indult eljárás során nem sikerült megállapítani, hogy a primitív hamisítványok hol készültek. Rittmann első ízben azt vallotta, hogy a hamis pénzeket ploesti megbizottja adta, később pedig azt vallotta, hogy a hamis pénzt falusi emberektől kapta.

Jom-Kippuri istentiszteletek rendje a Begele Ferdinánd úti főtemplomban és pót-templomokban. Október 4-én, kedden, Jom-Kippur előestéjén az esti ima 6 órakor kezdődik, október 5-én, szerdán, Jom-Kippur napján a reggeli ima 7 órakor. A Muszaf-ima folytatólagosan. Mázkir (Elhunytak emlékezte) és prédikáció a Muszaf-ima keretében.

Nagy tüzvész pusztított egy fővárosi utcában. Bucarestből jelentik: Ma éjjel tűz ütött ki a Stefan Ciobanu utcában. Hatalmas pánik tört ki a városnegyedben. A tüzoltóknak csak reggel 7 órára sikerült lokalizálni a veszedelmet, amely az egész utcát pusztító lással fenyegette. A kár igen nagy. A nyomozás megindult a tűz okainak kiderítésére.

Dr. Szinetárné
Mme Ila kozmetikai
kezeléseit megkezdte
Szörtelenítés, szemölcs és szeplőeltávolítás. Amerikai pakkolás. Tanítványok kiképzése.
Cluj, P. M. Viteazul 39. Telefon 33-36.

Leleplezték Eminescu legújabb szobrát. Nagyszomból jelentik: A Dumbrava Sibiu-lui-i festői parkban tegnap leleplezték le Eminescu szobrát, aminek költségeit a szebeni Domnița Ileana licum egyik tanárnőjének, Ecaterina Sandulescunak a kezdeményezésére gyűjtötték össze. Jelen voltak az ünnepségen Nicolae Balan erdélyi metropolita és a polgári és katonai hatóságok képviselői.

A kisebbségi újságírószervezet küldött egy Bornemisa polgármesternél. A kisebbségi újságírószervezet küldöttsége hétfőn tisztelgő látogatást tett dr. Bornemisa Sebastian kolozsvári polgármesternél és dr. Popa Adam alpolgármesternél. Bornemisa polgármestert Demeter Béla központi főtitkár, míg Popa Adam dr. Nagy Lejos titkár üdvözölte. A polgármester és az alpolgármester megköszönték az üdvözlet és hangsúlyozták, hogy a város új vezetői építeni akarják a sajtóval továbbra is a szíves kapcsolatot a város összpolgárságának érdekében.

Hargitay Bertalant t. görög konzullá neveztek ki. A görög kormány, a bucaresti görög követ előterjesztésére, Hargitay Bertalant, az Erdélyi Bank vezérigazgatóját tisztelbeli konzullá nevezte ki Cluj székhellyel.

Meghalt Blum Zsigmond. Déváról jelentik: A napokban elhunyt Déván 75 éves korában Blum Zsigmond, a Közgazdasági Bank vezérigazgatója, a zsidó hitközség díszelnöke, a kolozsvári Zsidó Kórházegyesület tisztelbeli tagja, aki hosszú ideig a vármegye és város vezetésének oszlopos tényezője volt. A megboldogultat óriási közönség kísérte utolsó útjára. Két leányán, özv. dr. Schäffer Hermannén és Rapaport Jánosnén kívüli nagy és tekintélyes család gyászolja.

Japán nem tárgyal Kínával. Tokióból jelentik: Konoye herceg miniszterelnök és külügyminiszter kijelentette a sajtó képviselőinek, hogy Japán kitart azon elve mellett, hogy nem kezd tárgyalásokba Kínával, amíg annak vezetője Csang-Kaj-Sek marsall. Egyébként egyelőre nem hoztak határozatot Ugaki utódlását illetően.

Módosítják a tojásexportról szóló törvényt. A nemzetgazdasági minisztérium tervezetét készítette a tojásexportra vonatkozó törvény 3. cikkének módosítására. A törvénytervezetet megküldték a Legfőbb Törvényelőkészítő Bizottsághoz.

Az ókirálysági magánjogot, polgári perrendtartást és kereskedelmi jogot életbe léptetik Bucovina területére is. A Hivatalos Lap legutóbbi számában rendelettervény jelent meg, amely Bucovina területén október 15-től kezdődően hatályon kívül helyezi az osztrák polgári törvénykönyvet, az osztrák kereskedelmi jogot és az osztrák polgári perrendtartást és helyébe életbe lépteti az 1864. december 4-iki ókirálysági magánjogot (Codul civil roman), az 1900. március 14-iki polgári perrendtartást és az 1887. május 10-iki kereskedelmi törvényt, valamint a törvényekkel kapcsolatban azóta megalkotott összes módosításokat. Mivel az életbe léptetett ókirálysági törvények sem a telekkönyv, sem a közjegyzői intézményről nem tartalmaznak rendelkezéseket, a rendelettervény 6. és 7. cikkei szerint ugy a telekkönyv, mint a közjegyzők továbbra is régi osztrák törvények szerint működnek, a vonatkozó új román törvények megalkotásáig.

Uj Villamosági- (rádió) zsebkönyv. Boros-Kozma-Molnár írta a 3. sz. Vill. Zsebkönyvet, benne teljes rádiótechnika. 260 lap, rengeteg kép és táblázat fűzve 1339 lei, kve 215 lei. Uj „Gép- és fémpari könyv” 478 lap, számos ábra, tabella, levezetés, 476 lap műbörkötésben 528 lei. Postán utánvétellel küldi Lepage Kolozsvár. Kérjen teljes szakjegyzéket.

Meghalt Jakobi Adolfné. Vasárnapról hétfőre virardó éjjel meghalt Kolozsváron hosszú szenvedés után, 63 éves korában özv. Jakobi Adolfné. A megboldogult, aki a régi Kolozsvár jótékonyági akcióiban mindig kiemelkedő szerepet játszott, férjének, a kereskedőtársadalom nagyrabecsült tagjának halála óta visszavonult és két fia nevelésének élt. Kisebbségi fia, Dudi, a román nemzeti válogatott futbalcsapat többszörös kitüntetettje, a párizsi olimpiás után hirtelen meghalt. A nagy reményekre jogosító és közszereplő örvendő fia halála a nobiles lelkű anyát lesújtotta, hogy már csak férje és gyermek emlékének élt. Halálát kiterjedt és előkelő rokonság, köztük nagyobbik fia, Jakobi Ernő, ismert sportember gyászolja. Hétfőn délután temették őszinte nagy részvét mellett. A koporsónál Glasner Akiba főrabbi méltatta a kiváló asszony érdemeit.

Uj „Gép- és fémpari kézikönyv.” Szerk. Dr. Hugonnai. Nagy könyvvalak, 476 lap, rengeteg kép, tabella, melléklet. Műbörkötésben 528 lei. Az új „3. sz. Villamosági zsebkönyv”, teljes rádiótechnika benne, számos képpel, melléklettel 260 lap, kötte 139 lei, kötte 215 lei. Vasipari és Vaskereskedelmi Zsebkönyv, kötte 247 lei, stb. Lepage-nál, Kolozsvár. Postán utánvétellel. Kérjen teljes szakjegyzéket.

Az Erdélyi Futár új száma megjelent és tele van érdekes írásokkal. A német-magyar monarchia tervéről, az alba-lutali püspökség helyzetéről, Márton Aron névezéséről, Tabéri Géza peréről és egy zsidó orvos furcsa esetéről írt különleges cikkeket Szögyéni Kiss Endre, az Erdélyi Futár szerkesztője. Az Erdélyi Futár kiadóhivatala Cluj, Strada Berde 2 sz. alatt van, ingyen küld mutatványszámot.

Egy fiatal munkás holttestére akadtak egy bucaresti utcában. Bucarestből jelentik: A Polizu utcában ma éjjel 25-27 éves beöltözött fejű munkás holttestére találtak. Iratok nem voltak nála. A vizsgálat megindult.

Az orvosi kamara közleménye. Az orvosi kamara kolozsvári szekciója az alábbi közlemény közlésére kérte fel lapunkat: Tudomására hozzuk a gyakorló orvos uraknak, hogy az 5317. számú királyi rendelettervény alapján a gyógyszerérték a jövőben csak az Orvosi Kamara által lebélyegzett receptekre adhatnak ki kábítószereket. Ennek a rendeletnek értelmében feikérjük az orvos urakat, hogy az e célra felhasználandó recept-lapokat lepecsételés végett mutassák be az Orvoskamarára.

Halmos Istvánné angol és német nyelv-órát adását megkezdte. Értekezni Str. Kudeanu (fost Surda) 1. Délelőtt 10-12 és délután 2-4 óra között.

SZÍNHÁZ-FILM MŰVÉSZET

A ROYAL MOZGO MUSORA:
Szenzációs új műsor! Charles Boyer és Annabella világsikert aratott filmje: A csata. Előtte az Audioscop 1938. Előadások kezdete: 3.20, 5.20, 7.20 és 9.20 órakor.

A SELECT MOZGO MUSORA:
Hétfő, kedd, szerda:
Vigyázat! Jön a tanár ur! Harold Lloyd (O) szenzációs vígjátéka. Két éven keresztül dolgozott a világhírű komikus e filmén, mely az utóbbi évek egyik legjobban sikerült vígjátéka.

A CAPITOL MOZGO MUSORA:
Premier! A méltóságos asszony. Bus-Fekete László világsikert aratott zenés vígjátéka. Főszereplők: Gusti Huber, Theo Lingner, Hans Moser és Genia Nikolajwna. Műsor előtt: Szenzációs zenés színes Micky Maus.

AZ URANIA MOZGO MUSORA:
Hétfő, kedd, szerda:
Fejedelmi éjszakák. I. Kessel világhírű regényének mesterien feldolgozott filmváltozata, főszerepekben Nagy Kató és Jean Murat.

A MUNKAS MOZGO MUSORA:
Szenzációs dupla műsor: I. Az ördög bábuja. Az évad legizgalmasabb bűnügyi drámája. Fősz.: Lionel Barrymore és Maurice O'Sullivan. II. Az életmentő. Meghalt társadalmi dráma. Fősz.: Ralph Bellamy, Karen Morley és Micky Roney. III. Journal.

AZ EDISON MOZGO MUSORA:
Óriási műsor! Hétfőtől vasárnapig:
I. Kard és kereszt között. (Jobb mint a 41-es brigád.) Főszerepekben Errol Flynn. II. Stan és Bran kalandorok és mint Válok. III. Uj híradó és Micky Maus.

Tisztítsa meg vérét

Borbajok - Visszerek - Megmerevedett erek
Érelmeszesedés - Láb fájas - Kőszvény -
Csőz - Fájdalmak - Hátfájás - Ischias
Zsába Női bajok

A mint megtisztítja vérét, mindazok az izületi bajok megszűnnek, amelyek neincsak visszatartozó voltak, hanem a velük járó nagy fájdalommal is kínozzák Ont.

Akármiilyen régi, komoly és bármilyen eredetű is az Ön baja, gyors és gyökeres javulásra számíthat, ha aláveti magát egy Dépuratif Richelet "vércisztító" kúrának, ennek az ezidőszent leghatásosabb gyógyszernek, melyet a modern tudomány a mérgező anyagokkal telt vér áldozatának ajánlta.

Már a kúra kezdetén napjaiban a különféle borbajok, mint ekzéma, hólyagos pörbésnek, sycosis, bőrpírosság, psoriasis, furunculosis, csalánkiütés, prurigo stb. okozta kímzó viszketések megszűnnek. Fokozatosan elszáradnak és lecsnek azután a sebek és a gennyedések a bőr újra egészségessé és üdév válik. Kőszvény, csúz, zsába, nyakmerevség, neuralgák, ischias esetében a Dépuratif Richelet, mely könyörtelenül elpusztítja a húgmérveket, felszabadija az izületeket és megszünteti az izületi, izomból, ideges fájdalomakat, egyúttal pedig megakadályozza az ezekben a betegségekbe való visszacsésés. Az érelmeszesedettek visszerek, megmerevedett erei, aranyeres, szívdobogásai és szédülései szintén nem tudnak ellenállni a vére me gyökeres "megtisztításának". Nagyon jó szolgálatot tesz a Dépuratif Richelet az u.n. kritikus életkorban is, amennyiben a vér felszabadítása és a vérkeringés szabályozása által megszünteti a vesebántalmakat, az alhasi fájdalmakat, vértululásokot és így eljéti veséi, legsúlyosabb komplikációknak. Működésük felül erősíti a vért és annyira megjavítja az általános egészségi állapotot, hogy a legtöbb esetben valóságos megifjaldás következik be.

DÉPURATIF RICHELET

minden gyógyszerárban és drogeriában kapható

Beiktatták méltóságába dr. Varga Béla unitárius püspököt

Cluj, október 3. Ünnepi hangulatban ült össze vasárnap délelőtt az unitárius egyház főtanácsa, hogy beiktassa új püspökét, Varga Béla dr-t és dr. Kiss Elek egyházi főjegyzőt magas méltóságukba. Az unitárius kollégium disztermének zsuffolt padosrai előtt, amelynek soribaikban megjelent számos előkelőség közepette a kultusz-kormány képviselőjében Ienciu vezérigazgató volt jelen, mig az amerikai unitárius egyházat Harrington csikagói lelkész képviselte, dr. Gáll Miklós volt országgyűlési képviselő főgondnok nyitotta meg a főtanács ülést.

A főtanács később megszakitotta ülést és átvonult a templomba, hogy díszes különöségek között iktassa be az új püspököt. Elsőnek érkezett a reformátusok képviselőjében Vásárhelyi János püspök, dr. gróf Bethlen György főgondnok, dr. Tavaszy Sándor egyházkerületi főjegyző, Kádár Géza generális-direktor és dr. Vékás Lajos gondnok társaságában a gör kel. egyháztól dr. Stanca kanonok. A luteránus egyház részéről dr. Hans Ottó Roth főgondnok, dr. Weprich főjegyző, a német luteránusok képviselőjében Alberti lelkész, a magyar luteránusok részéről Járossy Andor teológiai magántanár jelent meg. A ref teológiát dr. Nagy András és Nagy Géza teológiai tanárok, az ort. zsidó hitközséget Polliák Sándor és Landesmann hitközségi tanácsosok, a neológ hitközséget Weinberger dr. főrabbi képviselték. Nem sokkal később érkezett Hodor Victor vezérfelügyelő társaságában Hanzu királyi helytartó. Ezután vonultak be az orgona hangjai mellett a szépen felszított templomba a főtanács tagjai élén Varga Béla új püspökkel, ahol a királyi kézirat felolvasása után ünneppélyesen ment végbe a beiktatás.

Vigyázat!

Sidel

a fém-, ablak-,
tükör- és márvány-
tisztítószer

Nem árt a kőznek, nem támadja meg a tisztítandó tárgyakat, tartós fényt ad és rendkívül gazdaságos.

ügyeljen a SIDOL felíratra
mert nem minden fémtisztító "Sidel"

KEDD
leng
V
„Cham
Musso
Cham
London
kezdődött
nány kül
Duff C
miniszter
gad, min
nos volt
Chamberl
Anglia k
ban és he
hoz, hogy
érthető l
a Német
hasem m
ban és a
gyunk ha
Inogy a n
tesülések
Az an
ast a
Chambe
szete sem
mentáltság
Berchtesg
mutatott
Amikor E
az angol
Chambe
tummal
zött ha
Ezután a
Cooper, r
az an
anélkül,
ket, vas
kormán
Műtán A
Alexan
kortársi
legérdeke
ból. Tüni
sorból a
sabb orn
lenül kiv
mult szá
ség hie
előrejtás
nélkül. S
érteimébe
tisztá, vi
utolsó ny
tikai tev
jában a
Beszar
papnak
ideig teo
ban gyak
resti ipar
ügynevez
zett, hold
boru utá
és azt s
nyertes
akadémiá
sel, első
ki kivéte
gyors ka
desen a h
Németors
mányait
marsallal
tában sze
rangban
hazzal a
akkori
nyanakk
ezett en

A lemondott angol tengerészeti miniszter drámai vádbeszéde a müncheni egyezmény ellen

„Chamberlain nem olyan nyelven beszélt, amelyet Hitler és Mussolini megérthettek volna“. Anglia nem jelentette ki elég határozottan, hogy akár háboruzni is kész

Chamberlain válaszbeszéde az alsóház ülésén

London, október 3. Zsufolt ház előtt kezdődött meg az angol alsóházban a kormány külpolitikája fölötti vita.

Duff Cooper, a lemondott tengerészeti miniszter, akit az ellenzék tapsokkal fogad, mindenekelőtt is kijelenti, hogy ki-nos volt számára akkor lemondani, midőn Chamberlain népszerűbb, mint valaha. Anglia külpolitikája az utóbbi hónapokban és hetekben nem volt elég világos ahhoz, hogy a többi nemzetek számára is érthető legyen. Nap-*nap után sodródunk a Németországgal való háború felé, de sohasem mondottuk, csak az utolsó pillanatban és akkor is bizonytalanul, hogy el-
gyünk határozva a harcra.* Ma tudjuk, hogy a német vezetők fülébe ellenkező értesítéseket szolgáltattak.

Az angol kormány nem használta azt a nyelvet, amelyet a diktátorok megértenek.

Chamberlain és Sir John Simon nyelvezete semmit sem jelent Hitler és Mussolini mentalitása számára. Chamberlain sem Berchtesgadenben, sem Godesbergben nem mutatott rá világosan Anglia magatartására. Amikor Hitler engedni kezdett, már tudott az angol flotta magatartásáról.

Chamberlain Godesbergből olyan ultimátummal tért vissza, amelyet csak legyőzött hatalomnak szoktak diktálni hosszú háborúk után.

Ezután a müncheni egyezményt bírálta Duff Cooper, rámutatva arra, hogy az angol-német nyilatkozatot aláírták anélkül, hogy a kormány a szövetségeseket, vagy a dominumokat, vagy akár a kormány diplomáciai tanácsosait megkérdezték volna.

Miután Angliának most középeurópai hatá-

rokat kell megvédenie az egyezmény nyomán, rendes hadsereget kell majd tartania és siettetni a felfegyverkezést szélesebb alapokon. Chamberlain azt hiszi, hogy bizhatik Hitler jóhiszeműségében, akiről azt hiszi, hogy csak a németek sorsa iránt érdeklődik és azt hiszi, hogy az összes vitás kérdéseket elintézheti Hitlerrel. Lehet, hogy igaza van. Remélem és kérem, hogy így legyen.

De minthogy nem hiszem, hogy így van, jobb ha távozom a kormányból.

Chamberlain szólalt fel ezután: — Az elmúlt szerdán fenyegető veszély árnyékában ülésztünk. Most hálát adhatunk, hogy embermilliók kérése meghallgatásra talált. Az idő lényeges tényező volt. Minden elem együtt volt egy robbanáshoz, amely siettetne a katasztrófát. Gyorsan kellett tehát a megoldás, hogy a szudétaterületek ki-nos és nehéz művelete a lehető legrövidebb időn belül végbemenjen.

A godesbergi memorandum lényegében ultimátum volt, bár javaslat formáját viselte. Hatnapos ultimátum volt. Ezzel szemben a müncheni egyezmény visszavetést a francia-angol tervhez és meghatározta e terv alkalmazásának feltételeit, nemzetközi ellenőrzés mellett.

Minden méltányosan gondolkodó ember el kell, hogy ismerje, hogy a godesbergi ultimátumon lényeges módosítások történtek, amelyek a rendezett eljárás jó útja felé terelték a vizsályt. Nincs többé szó ultimátumról. Ebben azonban nem kell nemzeti, vagy valakinek személyes diadalát látni.

Chamberlain végül bejelentette, hogy az angol kormány Csehszlovákiának folyosítandó 30 millió fontos kölcsön biztos garantálását tanulmányozza.

Vérfürdő Tiberiasban

A marsall országos néppártá fejleszette alakulatát, amelyhez Gogáva az élen, az erdélyi nemzeti párt egy része csatlakozott le, a régi királyságból pedig a konzervatív párt néhány vezető politikusa is sikerült magához vonzania. A néppárt annak idején hatalmas visszhangot keltő politikai jelszavává lett a marsall „A felelősségek“ című brosúrája, amelyben vádat emelt mindazok ellen, akik a világháború előtt, majd a sem-legesség két esztendejében elmulasztották gondoskodni a román hadsereg kellő felszereléséről, ami jelentős mértékben idézte elő a sorozatos vereségeket. A felelősségrevonás azonban elmaradt. A marsall éppen ellenkezőleg, politikai barátságot kötött a liberálisokkal és további két kormányzása 1922-ben és 1926-ban már e politikai barátság jegyében jött létre. Bratianu Ionel egyik és másik alkalommal is Averescu marsallt toltta előtérbe, hogy másfél-két esztendő kormányzás után maga vegye át pártjával a hatalmat.

Ilyen körülmények között a marsall hatalmas politikai népszerűsége, amelyhez csak a nemzeti parasztpárt későbbi nagy tömegmozgató erejét lehetne hasonlítani, fokozatosan megfogyatkozott. Utolso kormányzása alkalmával, 1926 április elején, már nem a tömegek indikációi alapján kapta meg a miniszterelnöki kinevezést és 1927 júliusában nem is egész másfél év után, fájdalmas körülmények között kellett leköszonnia, miután a nagybeteg Ferdinánd király Bratianu Ionel kívánta maga mellett látni a válságos napokban. Maga a marsall mondtotta keserűen, hogy rövid kormányzása után, amely alatt a háború után először zárult felesleggel az ország költségvetése és a legteljesebb rend és nyugalom uralkodott, úgy érezte, mintha váratlanul téglát esett volna le valahonnan. Ez a szó: „téglát“ átment a politika szókincsébe, mint a váratlan kormánybukások legsajátosabb jellemzője.

A restauráció előkészítésében kimagasló szerepe volt. Annakidején a nemzetközi politika szenzációja volt, hogy Averescu az olasz-lengyel tengerparton találkozott az ország mai uralkodójával. Károly király öfélése hazatérése után marsallá léptette elő Averescut, aki később pártjának lapjában, az Indreptareaban az uralkodó alkotmányos jogairól írott cikkével keltett komoly feltűnést. E cikkekben kifejeződő állásfoglalás eredménye volt, hogy Goga Octavian megvált tőle, amit a marsall érthető keserűséggel vett tudomásul. A politika hullámai még-egyszer a magasba emelni látszottak: 1936. késő tavaszán történt, hogy konkrét formában merült fel Tatarescu távozásának és Averescu miniszterelnökké való kinevezésének terve. A kritikus napokban meghalt a marsall nemes hitvese: Clotilda asszony, akit turnu-severini birtokán temetett el. A fájdalom megtört marsall miniszterelnökké való kinevezése után elmaradt. Az új rezsim alatt királyi tanácsosi méltóságra emelték Averescut, aki a zsidókérdésben kétségkívül nem foglalt el barátságos álláspontot, de mindig a mérsékelt híve volt és határozott ellenzője az erőszaknak.

Haifa, október 3. A Reuter közli: Vasárnap éjszaka váratlanul terrorista támadás érte Tiberias városát, ami annál meglepőbb volt, mivel az utóbbi napokban nem történtek kilengések Tiberias vidékén. Több, mint száz arab terrorista észrevétlenül közelítette meg a várost és miután leölték egy zsidó őr, behatoltak a házakba, ahol asszonyokat, gyermekeket, agastyánokat öltek meg. A terroristák ezután felgyújtottak egy zsinagógát, több középületet és magánházat. A támadás két óra hosszat tartott. Amikor visszavonultak, az országuton rendőrkjárárral találkozottak. Négy arab elesett, hármat pedig fogságba ejtettek a rendőrök. A tiberiasai áldozatok száma huszonegy halott és harminc sebesült. A halottak között 6 gyermek is van.

Az ország más részeiben is voltak terrorcselekmények. Hétfőn reggel Haifában megölték egy zsidó mozdonyvezetőt. Vasárnapról hétfőre virradó éjszaka a terroristák leölték az Irak Petroleum egy keresztény alkalmazottját.

Jeruzsálem, október 3. Hétfőn reggel pokolgép robbant egy jaffai ház udvarán. Hat arab meghalt, három súlyosan megsebesült. Jeruzsálemi jelentés szerint a katonai törvényszék halálra ítélte egy Jakob Kotek nevű zsidót, akinek engedély nélkül fegyvert és municiót találtak. Ez a harmadik halálos ítélet, amelyet zsidóra mértek a katonai bírák.

KARAMBOL A FELEKI AUTOVERSENYEN

Cluj-Kolozsvár, október 3. A vasárnap megtartott feleki automobil hegyversenyen könnyen végzetessé válható szerencsétlenség történt. A 2. startszámmal induló Rautenstrauch Wilhelm versenyző, aki BMW kocsi-jával a sportkocsik csoportjában szerepelt, kitűnő start után hatalmas sebességgel robbogott fele felé a hegyipályán. A második kanyar után az éles ívben száguldo kocsi hátulsó része megcsuszott az országot aszfaltburkolatára lehullott faleveleken. A kocsi irányt változtatva cikázni kezdett a pályán és vezetője, aik egyébként régi gyakorlott kocsivezető és sportember nem tudta többé helyes irányba terelni a kocsit. A versenykocsi hatalmas erővel nekivágott az országot szegélyező egyik diófa-nak és felborult. Rautenstrauch kiesett a kocsiból és fején, valamint szemén szenvedett súlyos sérüléseket. A versenypályán különböző pontjain felállított mentőállomások szolgálatot teljesítő orvosok azonnal a szerencsétlenség színhelyére siettek. A versenyt rövid időre leállították és be-kötötték a nagyszabású származású fiatal versenyző sérüléseit. A mentők az első segélynyújtás után Rautenstrauch Wilhelm-et beszállították a kolozsvári orthopéd kórházba, ahol gondos ápolás alá vették.

Meghalt Averescu marsall

Alexandru Averescu marsall, a román kortársi közélet egyik legkiemelkedőbb és legérdekesebb figurája tűnik el az élők sorából. Tünelményes pályafutás után, alacsony sorból a polgári és politikai karrier legmagasabb ormaira küzdötte fel magát, kétségte-lenül kiváló kvalitásai révén, hiszen az eimult századvégben a feudális román király-ság hierarchiájában nem volt könnyű az előrelépés, a nemzeti származás oklevelei nélkül. Sáfé mademan volt a szó tisztább értelmében, akinek bámulatos kulturáját, tisztá, világos okfejtését és kiváló tollát az utolsó nyolc esztendőben kifejtett publicisztikai tevékenysége során ismerte meg valójában a román közvélemény.

Beszarabiából származott el, tanító apja papnak szánta a fiatal Averescut, aki egy ideig teológiai növendék volt. Hajlama azonban gyakorlati pályák felé vonzotta. A bucu-resti iparisoklót végezte el és már az 1877-es ügynevezett függetlenségi háborúban is résztvett, holott alig tizenhét éves volt. E háború után felvételt kért a tiszti iskolába és azt sikeresen elvégezte, majd pályázat-nyertes fiatal tisztként a torinói katonai akadémiára küldték ki, amelyet kitüntetéssel, első helyen végzett el. Itt bontakoztak ki kivételes katonai erényei, amelyek azután gyors karriert biztosítottak számára. Rövidesen a hadiskola tanára és igazgatója, majd Németországban egyszintű katonai tanulmányait és itt egy padban ül Mackensen marsallal, akivel később a marasesti csatában szembe kerül. 1907-ben már tábornoki rangban kerül a hadügyminisztérium élére, azzal a pontos megbízással, hogy letörje az akkori parasztlázadást. Erős kézzel, de egyenakkor kétségtelen tapintattal is igyekezett ennek a nehéz megbízásnak eleget

tenni. A lázadást néhány hét alatt leverte. 1913-ban a Bulgária ellen vezetett román katonai expedíciónak vezetője volt, majd innen való visszatérése után I. Károly király a vezérkar főnökévé nevezte ki. Ebben a minőségében vezénylő a román hadsereget a világháborúban és jelentős fordulatot ad a Moldovába beszorított hadsereg nehéz helyzetének, midőn Marasestinel sikerül át-törnie a német frontot és feltartani a Mackensen által irányított offenzívát. Nevét ezzel a fegyvertényvel örökre beírta a román történelembe. Személye a közélet leg-első vonalába került, a koalíciós katonai szívekbe zárták a lovastábornok ma-gas, szikár figuráját és a megnagyobbodott Románia történetének első esztendejében az ő neve volt mindenekelőtt is a nép ajkán, nem azoké akik az egyesülési politikai munkáját végezték el. Bratianu Ionel annak ide-jén meglehetősen keserűséggel regisztrálta, hogy az első választásokon milyen megsem-misítő, szinte egyhangú sikereket aratott a marsall, aki a háború után levetette a katonai egyenruhát és „népliga“ név alatt poli-tikai pártot alapított. 1920-ban már az ország miniszterelnöke, ismét világos küldetés-sel: le kellett törnie a háború utáni első és egyetlen szocialista megmozdulását az országban. Mint ismeretes, a koalíciós kor-mány alatt, amely 1920-ban a békeszerződés-ek megkötéséről tárgyalt és melynek dr Lupu volt a belügyminisztere, vörös zászló alatt vonultak fel a munkások a fővárosban és általános vasutasztrájk fenyegette meg-bénulással a közlekedést. A marsall vette át a hatalmat. Argetolanut nevezte ki bel-ügyminiszterévé és ismét kemény kézzel vet-tett véget ennek az egyetlen jelentősebb méretű munkásmegmozdulásnak.

SPORT

Nagy küzdelmek, reális eredmények a Nemzeti Bajnokság negyedik fordulóján

Juventus—Victoria 3:1 (2:0)

Cluj, október 3. (Az Uj Kelet tud.) A Juventus futballcsapatának kolozsvári játéka teljesen igazolta a csapatról ezidén elterjedt igen hízelgő híreket: pompás együttesé kovácsolódott a Juventus, amely minden csapatrésztében masszív, jól összedolgozott, az egyes részek között teljes a harmónia annyira, hogy a csapat összteljesítményében mint egy pontos gépezet működik. Ilyen adottságok mellett nincs mit csodálkoznai azon, ha a Juventus csapata biztos fölényrel győzte le a tudásban nem lebecsülendő Victoria futballcsapatát.

A játék különösen az első félidőben igen magas szinten mozgott. Ebben a részidőben a Victoria fölényben volt, a Juventus pompásan működő védelme azonban derekasan állta helyét, különösen Szadovszki kapus érdeme, hogy a Victoria tartós fölényét nem tudta gólokra váltani. Szadovszki minden helyzetből, minden kapura irányított labdát — helyenként bombát — remek stílusban biztosan védett. Amíg azonban a Victoria csapata fokozatosan esett vissza, addig a Juventus a második félidő végéig biztosan tartotta magát. A Juventus jobb volt, győzelme reális. A mérkőzés vége felé a Victoria egyes játékosai sajnálatos durvaságokra ragadtatták megukat, de ezek főleg az erélytelen Ritter játékvezető terhére irandók. A Juventus játéka nagyon tetszett a mérkőzés mintegy négyezer nézőjének. A játék végén hálás taps jutalmazta a vendégcsapat ritkán látott, szép játékát. A mérkőzés góljait Zalnescu (2) és Prasler, illetve Pop III rúgták.

Tricolor—FC Rapid 2:0 (1:0). Bucuresti. 12 néző. Bíró T. Ilescu. A Rapid annak ellenére, hogy kilencven százalékban — gólképtelen — fölényben volt, mégis veszített. A Tricolor a 26. percben Bocsa, a szünet utáni 20. percben Kocsis góljával győzött.

Venus—Gloria 6:0 (3:0). Bucuresti. 12.000 néző. Bíró Ionescu. A Venus góljai: 15. Humis, 20. Ploesteanu, 44. Humis, szünet után 15. és 36. Bođola, 43. Humis. A Gloria két tizenegyet nem tudott értékesíteni.

Kinizsi—UDR 0:0. Temesvár. 1500 néző. Bíró dr Russu. Első félidőben az UDR, a második félidőben a Kinizsi támadott többször.

Ripensia—AMTE 3:1 (2:1). Arad. 2500 néző. Bíró Radulescu. A gólsorrend: 4. Perneky fejes 0:1, az 5. és 8. percekben Lázár 1:1 és 2:1, a második félidő 32. percében Popay a kifutó kapus mellett 3:1.

Sportul Studentesc—FC Carpati 1:1 (1:0). Nagybánya. 1500 néző. Bíró dr Russu. Az első félidő 25. percében Stefanescu a bucarestiek vezetőgóját lövi, a második félidő 39. percében Telegdy egyenlít.

Román Kupa

Vasárnap játszották le a Román Kupa mérkőzéseket újabb fordulóját, amikor is a B) osztályos csapatok is bekapcsolódtak már a küzdelembe. Az eredmények a következők:

Nagybánya: NAC—Tricolor 4:1 (1:1).
Torda: Universitatea—Uranus 7:0 (3:0).
Bíró Koch Marosvásárhely. Az Universitatea magáralált és jó játékkal győzött Taranu (3), Mihai, Drago, Putnic és Iancovici (11-es) góljával.

A Caracostea kupában a Haggibbor, a Camarasescu kupában a KAC jutott a döntőbe

Haggibbor—AAC (Arad) 4:1, KAC—Makkabi (Oradea) 3:1 w. o.

Cluj, október 3. (Az Uj Kelet tud.) Vasárnap szépszámu közönség előtt játszották le a KAC teniszpályáin a zónaközi győztesek egymásközötti mérkőzéseiket a Caracostea-, illetve Camarasescu-kupáért. Eredmények a következők:

Caracostea-kupa:

Radóné E. Lilly (H)—Kelemen G. (AAC) 6:3, 6:3.
Irgi B. (AAC)—Schwartz Klári (H) 10:8, 8:6.
Radóné E. Lilly, Schwartz—Irgi, Kelemen 6:2, 8:10, 6:3.
Radóné E. Lilly—Irgi B. (AAC) 6:2, 6:3.
Schwartz Klári—Kelemen 6:1, 6:2.

Az eredmény tehát 4:1. A Haggibbor legközelebbi ellenfele a bucaresti TCR lesz.

Szatmár: Olympia—Victoria 3:1 (2:0).
Marosújvár. Törökvs—ASSU 1:0 (0:0, 0:0).

Nagyszeben: HTV—Vitrometan 7:2 (2:1).
Marosvásárhely: Mures—Monopol 6:3 (0:1).
Medgyes: Sparta—Sodronyipar 4:2 (2:2, 2:2, 0:1).

Vajdahunjad. Corvin—Jiul 1:0 (1:0).
Turun-Severin. CFR—Vulturii 1:0 (0:0).
Temesvár. TMAC—Electrica 2:0 (1:0).
Sepsiszentgyörgy: Oltul—ACFR 3:0 (1:0).
Gyulafehérvár. Unirea, MV—Minerul 3:3 (2:2, 2:2, 1:0).

Kerületi bajnokság

Egyre fejlődik a Haggibbor

Cluj, október 3. (Az Uj Kelet tud.) Az átszervezés alatt levő Haggibbor futballcsapata egyre javuló formát árul el. Ezutal a Vasútóde csapatával barátságos mérkőzést játszott a Haggibbor. Helyenként szép játék után a mérkőzés 1:1 arányban döntetlenül végződött. A Haggibbor gólját Farkas rúgta. A Haggibbor minden tagja lelkesedéssel játszott.

Egyéb eredmények: I. o. bajnoki: KAC—UEC 3:0 (1:0). Barátságos: Echo—Napoca 3:0 (2:0). Ifj. bajnoki: Victoria—KMSC 1:1 (1:0). Ifj. barátságos: KAC—Echo 2:2 (0:0).

KULFÖLD

Budapest—Bécs 2:1 (1:0)

Budapest, október 3. Nagy esőben, tízezer néző előtt játszották le Budapesten a hagyományos osztrák-magyar mérkőzést helyettesítő Budapest—Bécs mérkőzést. A sáros, csuszós pályán egyik csapat sem tudta teljes tudását érvényre juttatni. A magyar csapat többet támadott és végeredményben megérdemelten győzött 2:1 (1:0) arányban Zsen-geller két góljával. Vezető a jugoszláv Podubski.

Eltűt: Budapest—Grác 4:4 (3:0).
Bécsben: Budapest B—Bécs B) 3:2 (2:1).

Svédország nyerte a stockholmi négyes birkózótornát. A nagyszabású szabadfogású birkózótorna eredményei: USA—Magyarország 5:2, Svédország—Németország 6:1, Svédország—Magyarország 6:1, USA—Németország 4:3, Svédország—USA.

Uj világrekord a 10 ezer méteres síkfutásban. A finn Maeki 30 p 02 mp-t futva megjavította a 10 ezer méteres síkfutás világrekordját, melyet Salminen tartott 30 p 05.6 mp-cel.

Szofia. Németország—Bulgária 3:1 (1:0).

A Nemzeti Bajnokság állása:

1. Juventus	4	3	0	1	11:4	6
2. Sportul Studentesc	4	2	2	0	9:3	6
3. Venus	4	2	2	0	14:5	6
4. Ripensia	4	2	1	1	11:9	5
5. FC Rapid	4	2	0	2	7:3	4
6. Victoria	4	2	0	2	9:7	4
7. Kinizsi	4	1	2	1	8:9	4
8. FC Carpati	4	1	2	1	6:8	4
9. UDR	4	1	2	1	3:5	4
10. AMTE	4	1	0	3	8:15	2
11. Tricolor	4	1	0	3	4:15	2
12. Gloria	4	0	1	3	2:11	1

Camarasescu-kupa:

Dr Farkas KAC—dr Halmi 6:4, 7:9, 6:0, 6:4.

Benedek, dr Farkas—Grünwald, Goldstein 6:4, 6:3, 6:1.

Dr Farkas KAC—Grünwald Makkabi 6:1, 7:5, 6:4.

Dr Halmi—Benedek 5:7, 7:5, 5:7, 6:2, 6:3 w. o.

Győzött a KAC 3:1 w. o. arányban.

Ugyancsak vasárnap játszott barátságos mérkőzést a TC az ECHO csapata ellen. A mérkőzés 4:2 állásnál félbeszakadt és azt ma folytatják. Eredmények:

Pusztay—Radó 6:8, 6:3, 6:4.

Albon Echo—Dóczy 7:5, 6:4.

Komoróczy TC—Weisz 5:7, 6:3, 6:2.

Pusztay, Dóczy—Radó, Weisz 6:4, 7:5.

Krebsz TC—Bekó 6:4, 0:6, 6:4.

Albon, Bekó—Komoróczy, Krebsz 6:3, 6:3.

142 km. a feleki hegyi pálya új autórekorja

Hans Stuck 600 lóerős gépszörnyetegével könnyen érte el eredményét. A sportkategoróriában Peire Cristea, a motorkerékpárosoknál a kolozsvári Bördy József és Grätz Imre, illetve Popa Ion Bucuresti győztek

Cluj, október 3. A feleki nemzetközi autós és motorkerékpáros hegyverseny sportbellel kitünően sikerült.

Hans Stuck, a világhírű német versenyző 142 km-en túli pályarekordot ért el. A sportkategoróriában Peire Cristea szerepelt a legjobban.

A motorkerékpárosoknál a bucaresti Popa Ioan új pályarekordot ért el, de igen szépen szerepeltek a kolozsvári versenyzők is. Részletes eredmények:

Automobilosok

Sportkategoría: 1. Petre Cristea BMW, 3 perc 44.52 mp. (112.239 km. óraátlag). 2. Jean Calcianu Hotchkiss, 3 p. 52.56 mp. (108.359 km.). 3. Adolf Reichenwallner Németország, Fiat, 4 p. 21.70 mp. (96.239 km.). 4. A. G. G. de Chastelaine BMW, 4 p. 37.91 mp. (90.677 km.). 5. Weisz Márton Ford, 4 p. 45.73 mp. (88.191 km.).

Versenykategoría: 1. Hans Stuck von Villiez Auto Union, 2 perc 56.89 mp. (142.461 km.). 2. P. Cristea BMW, 3 p. 37.63 mp. (115.793 km.). 3. Jean Calcianu Hotchkiss, 3 p. 49.39 mp. (109.861 km.).

Motorkerékpárosok

Sportkategoría: 1. Grätz Imre Rudge 500, 4 p. 14.53 mp. (99.006 km.). 2. Dan Tatu-sescu BMW 600 cm., 4 p. 15.95 mp. (98.458 km.). 3. Kertész Zoltán BMW 500 cm., 4 p. 27.87 mp. (94.075 km.). 4. Voluntaru BMW 500 cm., 4 p. 37.67 mp. (90.755 km.). 5. Loiso mérnök Ariel 1000 cm. 4 p. 52.82 mp. (86.060 km.). 6. V. Petrescu TWIN 500 cm., 5 perc 17.58 mp. (97.350 km.).

Oldalkocsik: 1. O. Pfenings Zündopp 5 p. 42.09 mp. (73.665 km.). 2. Czaga Lajos.

Versenykategoría: 1. Popa Ion Norton 500 cm., 3 p. 44.87 mp. (112.064 km., pályarekord). 2. N. Niculici IRA 500 cm., 3 p. 51.29 mp. (108.954 km.). 3. Román József 4 p. 06.72 mp. (102.140 km.). 4. Bucur Galca NSU 500 cm., 4 p. 16.25mp. (98.341 km.). 6. Ifj. Pop Stefan DKW 250 cm. 4 p. 25.93 mp. 94.726 km.). 7. Tamás István 6 p. 16.74 mp. (86.889 km.).

Oldalkocsik. 1. L. Georgescu NSU, 5 perc 06.38 mp. (82.250 km.). 2. C. Aslan Sarolea 500 cm., 5 perc 33.53 mp. (75.555 kilométer.).

Amatőr-csoport. 1. Bördy József Ariel 500 cm., 5 perc 40.12 mp. (74.091 km.). 2. Szabó Miklós FN. 350 cm., 5 perc 53.82 mp. (71.223 km.). 3. A. Guther Sarolea 350 cm., 6 perc 30.85 mp. (64.475 km.). 4. Párdi Lajos Indian 350 cm., 7 perc 00.07 mp. (59.990 km.). 5. Ammer Károly Sarolea 500 cm., 7 perc 03.90 mp. (59.448 km.). 6. Berey Rudolf DKW, 7 perc 48.32 mp. (53.809 km.). 7. Hegyi Géza. 8. Silló Ferenc.

— Kimentás jelent meg a megüresedett orvosi állásokról. Bucurestiből jelentik: A Hivatalos Lap mai számában kimutatást közöl a megüresedett tisztiforvosi és körvrosi állásokról.

— Völégöny lett Bruno Mussolini. Rómából jelentik: A lapok beszámolnak arról, hogy a Duce fia, Bruno Mussolini eljegyezte Gina Robertit, Guido Roberti professzor leányát.

Megnyílt Nagyváradon a

Carmel ort. kóser étterem

Bulv. Károly Ferdinand 3. Heymann-udvar. Telefon 1400. Fővárosi nivó. Az ország vezető; orth. kóser étterme. Esküvők, bankettek rendezését vállaljuk.

APRÓHIRDETÉSEK

Szavanként 2 lej, legkisebb apróhirdetés 20 lej. Allástkeresők, üdülőhelyek és fürdőhirdetéseit, továbbá elveszett, eltűnt tárgyak miatti hirdetések szavanként 1 lej. Apróhirdetéseket csakis előfizetés mellett közölünk. Jelítség levelekre, megkeresésekre csak válaszbélyeg ellenében válaszolunk és csak portózott leveleket továbbítunk.

Eladó komplett olajgyári berendezés hidraulikus préssal, Printz „Record”-hajlítóval. Salamon Desideriu Gherla.

Grigorescu 76 alatt gyönyörű kert közepén 2 nagy szobás északnyugati villa kiadó. Értekezni C. Traian 40.

Kiadó november 1-től 5 szobás komfortos napos lakás. Iuliu Maniu 89. Nagy üzlethelyiség Regina Maria 11.

Gyermektelen, nős, katonai kötelezettségének eleget tett és jesivát végzett fiatal tanító erdélyi kis városban gyermekek tanítását — genore, tajszfesz, chimis, rasi — vállalna, valamint a modern héber nyelvet. Szives ajánlatokat „Szorgalmas tanító” jelígre a kiadóba kér.

Urleány teljes ellátásra felvétetik teljes komfort. Str. Bob 13. II. em. 8.

Komfortos lakásban penziót kaphat egytemi hallgató, vagy hallgatózó zongorahaszználattal. Str. Baron L. Pop 13—15. I. em. 5.

JÁHRZETITABLA alumíniumból tetszetős, kisalak, egyszemélyes 150 lej, kétszemélyes 250 lej. Megrendelésnél zsidó dátum közlendő. Boros papirkereskedés, Cluj.

Román-magyar-német perfekt kereskedelmi levelező és gyorsíró, kereskedelmi, vagy iparvállalatnál óralevelezést vállal. Cim a kiadóban.

— Stern Rózi okl. hegedűművésznő és tanárnő (mesterdiploma budapesti Hubaymesteriskolából) hegedűtanfolyamait megkezdte. Akadémiai vizsgákra előkészít. Értekezés d. e. 9—11 és 1—2 óra között Bucuresti, Pensune Mussolini, Str. Mussolini 55. (Piața Romana). Telefon 2-93-54.

Lakást keresek azonnalra zsidó családnál.

Csak a Popular cipőruházban, Reg. Ferd. No. 10, kaphat elsörendü kézimunka cipőt hallatlan olcsó árban.

Házvezetőnői állást keres izraelita urinóldebb orthodox magános urnál, vagy házaspárnál.

Butorozott szobáért zongora és német tanítás. „Konzervatóriumot végzett” jelígre. Ambulózus, 21 éves érettségizett zsidó fiatalember, bármilyen foglalkozást keres, amiszerény megélhetést biztosít. Jelíge: „Megbízható.”

Zongora, keresztthuros, nagyon jó, eladó. Str. Masaryk 20.

Fraulein izr. welche deutsch-rumänisch kann sucht Stelle. Schiffré: „Fleissig.”

Fraulein izr. welche deutsch-rumänisch auch Französisch und Klavierkenntnisse hat sucht Stelle. Schiffré „Sofort.”

Összkomfortos modern 3 szobás lakás melékhelyiségekkel nov. 1-re kiadó. Értekezni Str. Cotita 7. I.

Butorozott szoba fürdőszobával, teljes ellátással is ort. uri családnál olcsón kiadó. Cim: Salzberger, Str. Paris 43.

Szép hosszú mormota bunda eladó. Alkalmi vétel. Megtekinthető Izrael szücsnél, Calea Victoriei 4.

Ort. kóser házikoszt kapható jutányos árban, házhöz kihordásra is. Ugyanott egy-két szembély lakást kaphat, teljes ellátással. Carolina tér 2.

Etnikailag román, könyvelésben és pénztárkezelésben jártas román, német, magyar nyelvtudással rendelkező komoly tisztviselő állást keres. „Komoly cluji munkaerő” jelígre a kiadóban.

Elveszett egy számozott orvosi jelvény. Miután az mások számára semmi jelentőséggel nem bír, kérem a megtalálót, adja le az Uj Kelet kiadójába.

„Komoly szándék” jelígre. Hétfőn háromkor a Capitol moziban.

Gyomor- és
Bélbetegségek ellen

Gastro-D.

Kapható minden
gyógyszertárban és
drogériában

KÖZGAZDASÁG

A német kormány a bankópréssel finanszírozza a szudeta bevonulást

Zürich, október 3. Az augusztus 15-én kezdődött német hadgyakorlatok költségeinek fedezésére a német kormány félmillió márkás belső kincstárjegykölcsönt akart felvenni, azonban erre a kölcsönre magánosok részéről alig negyvenmillió márkás jegyzés történt, míg a többi a Reichsbank folyósította, a bankjegyforgalom félmillió szaporításával.

Ez az összeg alig egy hónapra bizonyult elegendőnek és a német kormány a müncheni nagy győzelemmel jegyzésre bocsátotta a második „hadikölcsönt” is, másfélmillió márkás összegben. A nagy müncheni győzelemnek erre a hitelműveletnek csupán annyi

hatása volt, hogy a magántőke és közintézmények 550 millió márkát jegyeztek le, míg 950 milliót ismét a Reichsbank jegyzett, a bankjegyforgalom újabb egymillió márkás emelésével. Ez a második „hadikölcsön” 4% százalékos kamatozású és 20 év alatt kerül visszafizetésre.

A szudeta területek teljes birtokba vétele után a német kormány újabb belső kölcsönt, — a „szudeta-kölcsönt” — is jegyzésre bocsátja, amely összeget investíciók céljára, de főleg a szudeta területeken cseh és nem-árja kezekben levő iparvállalatok kisajátítására akarja fordítani.

Aláírták a román-palesztinai külkereskedelmi egyezményt

A nemzetgazdasági minisztériumban pénteken megkötötték az 1938/1939. évre szóló román-palesztinai külkereskedelmi egyezményt, amely október 1-iki érvénnyel életbe lépett. Az egyezményt a román kormány nevében D. Iordan, a nemzetgazdasági minisztérium államtitkára, Palesztina részéről

Tolkowsky mérnök, a tel-avivi Palesztinai Román Kereskedelmi Kamara elnöke írta alá.

Mit importálhat Palesztina
Az egyezmény szerint 1938. október 1 és 1939 szeptember 30. között Palesztina háromszázezer láda citrusterméket (citrom, narancs és grapefruit) importálhat Romániába.

Ezenkívül jelentős kvótákat biztosítottak a következő palesztina iparcikkeknek: ételolaj, éterikus olajok, műfogak, stb.

Palesztina importkontingensét Tel-Avivban a Palesztinai-Román Kereskedelmi Kamara, a román kereskedelmi attaséval, dr. J. Berkowitz-al egyetértően osztja szét.

Mit vesz át Palesztina

A szerződésben Palesztina a következő román exporttermékek megfelelő kontingenseinek átvételére kötelezte magát: élőállatok, szárnyasok, különböző élelmiszerek, fűszerek és hat millió darab láda citrustermékek csomagolására. Ezenkívül a palesztinai kormány belegevezett abba is, hogy egy export, mint az import túlnyomó része a Román Tengerhajózási Társaság (Serviciul Maritim Român) hajói által bonyolítottassék le.

Az egyezmény aláírása után a Cina étteremben bankett volt, amelyen az egyezmény aláírói kívül a következők vettek részt: Th. V. Orghidan, prof. Em. Brancovici a Román-Palesztinai Kereskedelmi Kamara elnöke és alelnöke, Em. Marian és Gh. Leonte a nemzetgazdasági minisztérium államtitkárai, P. A. Buhagear a bukaresti angol követség kereskedelmi titkára, St. Mitescu, a Külkereskedelmi Hivatal igazgatója, R. Weinberger Vereá, Jean Cohen, Leo Chloff, H. Hirsch mérnök, L. Vlodinger, L. Leventer, H. Jan-kielevid, I. Umansky és S. Adler a Palesztinai-Román Kereskedelmi Kamara bucuresti és tel-avivi szakértő delegátusai. A banketten Th. V. Orghidan mondott pohárköszöntőt, amelyre a palesztinai delegáció nevében Tolkowsky mérnök válaszolt.

Elhalasztották a kisanant gazdasági szakértőinek értekezletét. A kisanant gazdasági tanácsának legutóbbi ülése foglalkozott a három kisanant állam közötti árucserreforgalom intenzívebbé tételének kérdésével. Ekkor elhatározták, hogy a három állam külkereskedelmi szakértői október első napjaiban Belgrádban értekezletet tartanak, amikor is a három ál-

lam szakértői megvitadják az e célra készített tervezeteiket. A bekövetkezett világpolitikai események miatt — a csehszlovák kormány kérésére — az értekezletet nem tartják meg. A csehszlovák kormány ezzel kapcsolatos értesítése szerint a szudeta vidék elcsatolása miatt a csehszlovák exportban és importban gyökeres változások következnek be, ami miatt a csehszlovák kormány több állammal kötött külkereskedelmi egyezményét fel fogja mondani. Eppen ezért bizonytalan az is, hogy a tervezett szakértői értekezlet ismét mikor tartható meg.

RÁDIÓ MŰSOR

Kedd, október 4.

Bucuresti. 7.30: Ritmikus torna, rádió-híradó, reggeli hangverseny, háztartási, orvosi tanácsok. 13: Időjelzés, időjárás, kulturális hírek, sport, vízállásjelentés. 13.10: Déli hangverseny. Közben sporthírek. 13.40: Hanglemek. 14.15: Hírek, időjárásjelentés, rádióhíradó. 14.30: Hanglemek. 15: Hírek. 16.45: Előadás. 19: Műszaki üzenetek. 19.17: Előadás Mendelssohnról hanglemekkel. — 20.20: Felolvasás. 20.35: Bojencsú Sándor román dalokat énekel. 21: Felolvasás. 21.15: Rádiózenekar. (Szimfónikus művek). A hangverseny szünetében: Hírek. 22: Hírek. 22.50 Vendéglői zene. Majd: Hírek külföldre németül és franciául. Utána: Közlemények.

Jeruzsálem. Délután 5: Pontos idő, hírek. Az angol nevelés alapelvei. 8: Az angol műsor keretében zenei előadás. Huberman és más zsidó zenészek lemezei.

Budapest I. 7.45: Torna, utána hanglemek. 11: Hírek. 13.05: Énekszámok. 13.40: Hírek. 14: Hanglemek. 15.35: Hírek. 18.30: Cigányzene. 19.30: Az Operaház előadásának közvetítése: A nürnbergi mesterdalnokok. Dalmi 3 felvonásban. 20.59: Hírek. 24.20: Cigányzene.

Mit hallgassunk a külföldi műsorból?
Droitwich. 24: Operarészletek.
Luxemburg. 22: Közvetítés egyik párizsi színházból.
Strasbourg. 22.30: Opera.

A POZSONYI ZSIDÓ UCCA

Írta: SZABÓ IMRE

(6)

Kedden már tapasztalhattam a modern zsidó nevelést Steinerék házában. Régi épület volt, szemben a palotával, ahol a magyar rendek gyüleseztek a 48-as idők előtt. A ház Steiner Zsigmond tulajdona volt, aki fiatal korában valamelyik csehországi zsidó község „államilag privilegizált” tanítómestereként működött. Később Pozsonyba jött, könyvesboltot nyitott, amelyet a hetvenes és nyolcvanas évek lendületes kulturája erősen felfejlesztett. Néhány színdarab mulva megvehette a házat. Ő a főúri ház első emeletén lakott, míg a másodikon Hermann fia és ennek népes családja.

Az öreg ur özvegyen maradt és megvakult. Két szörnyű csapás, amin a jó mód keveset enyhít. Ropogó szívósság kellett hozzá, hogy az életakarát meg ne törje. Steiner ur pedig világtalanul is tényező volt a házatáján. Naponta részletes riportot kért az üzetről és kitimő emlékező tehetsége segítségével nemcsak ellenőrizni, de irányítani is tudta a nagy könyvesboltot.

Unokái, négy fiú és egy kisleány jelentette számára főleg az életet. A zongora is, amely a boltveszalomban állott és amelyen menyee, egy filigrán, barna bécsi asszonyka játszott elbűvölően Chopin és Mozart melódiákat. A házba naponta talmudtudós járt, aki a gimnázista fiukat zsidó ismeretekre tanította. Az egyik fiú, Móric zárkózott, vállas természetű volt, hajnali imáknál első a templomban. Körülbelül egykoruak voltunk és könnyen összelelegedtünk.

Steiner Zsigmond ur takarékos és praktikus kereskedő volt, az ebédért ellenszolgáltatást kért, ami abból állott, hogy felolvastam neki kedvenc újságját, a bécsi Pressét. Kegyetlen-furcsán ropogtatott zsargonhoz és magyarhoz szokott nyelvem miatt a Benedikt Móric simán előkelő német vezérlikke. Steiner ur a maga módján meg is mondta: — Öcsém, maga egyelőre még az Allgemeine Deutsche Zeitungnál tart. De jöjjön egy órával több és maradjon itt egy órát ebéd után. Akkor, ten segítségével, lassan kifinomodik Presse-olvasóvá.

Szerencsés megoldás volt, sőt keveseltem a heti

két órát és önként ajánlkoztam, hogy vacsora időben még két óra hosszat olvasok. Hasznosnak vélttem, bejárni a művelt családhoz, ahol Móric nem az öreg talmud chochommal, hanem velem ismételte a héber és talmudi dolgokat és cserébe középiskolai tárgyakra tanított a boltból felhozott könyvekkel.

Bámulta, milyen gyorsan mentek a dolgok nálam. Hetek alatt Vergiliust olvastam és másodfoku egyenleteket oldottam meg, amikor még a nyelvtan elemeit és a hármasszabályt is alig ismertem. Móric nem szerette a káoszt, a rendszer embere volt, később tanár lett. Megtanított a fokozatos, módszeres munkára, ahogy azt iskolájában, a katolikus gimnáziumban a fiukba edzették.

Meg lehettem elégedve az első héttel, de amikor erről apámat értesítettem és meghagytam neki, hogy „további rendelkezésig” egy fillért se küldjön, az volt az érzésem, hogy ez végig nem fog így menni. A kedvező véletlenek sora valahol megszakad és mint felmenő és oldalági családomban, nekem is lesz elég bajom. Természetesen a fiatalság erői és reményei buzogtak bennem és nem láttam magam előtt más célt, minthogy a jesiváról művelt férfiként távozzam. Ez volt akkor általában a jobb ifjak vágya és ideálja. Elvégezni magánuton a középiskolát, de valahogy olyan módon, hogy az intéző körök ezt ne tudják, aztán kimenni vagy Bécsbe, vagy Pestre az egyetemre.

Aki a papi foglalkozásra vágyott, valahová Svájcba, vagy Hildesheimer szeminariumába igyekezett, Berlinbe.

Az ifjak ambíciója volt ez, ellentétben a jesiva hivatalos köreinek az igyekezetével. Ez pedig oda tendált, hogy az ifjuság a régi szellemi világot vigye magával Pozsonyból ki az életbe, valamivel kicsiszoltabban, mint ahogy ezt a vidéki rabbik jesiváin el lehetett érni. Tágabb horizontokra vinni az ifjuságot — mondták a főbbi környezetében — de zsidó horizontokra.

E horizontok egyik őrzője a ros jesiva volt, reó Láb Grosz, akinél minden szegénysorsu bóchernek jelentkeznie kellett, ha igénybe akarta venni a segélyegylet támogatását. Azt hittem, ott kapom az első fekete levest. Meglepetésemre azonban, amikor jelentkeztem, régi ismerősre bukkantam, a ros jesiva házi bócherjére, Smül Schlesingerre. Öreg bócher volt, aki az ország minden valamirevaló jesivájába belekóstolt és Margittán is eltöltött két szemesztert.

Ő is mentoromnak bizonyult, hálából, mert annakidején valami kellemetlen nőügyében mellette tanuskodtam a rabbi előtt. Ahogy megpillantott, karon fogott és kivezetett a füstös szobából, ahol akkor már szorongtak a felvételre jelentkezők.

— Ki tudja, — legyintett, — mikor kerül sor rád! Gyere, beszéljünk egy kicsit régi dolgokról. Átvezetett a Pálffy-kerten az Edl uccába, onnan fel a napsütöses pozsonyi hegyekbe, a város idillikus kiránduló sétányaira. Beszéljünk — mondta egyre, de nem engedett szóhoz. A temperamentumos, közlékeny fiú mindenről referált, ami azonban csak egyedül őt érdekelte. Ezuttal egy nagy partiról számolt be.

— Te, a minap majdhogy beleestem egy főnyereménybe. Van itt kérlek szépen egy dussgazdag ember, egyetlen leánnyal. A leánynak százezer koronája van, de apja adhatna ötször, sőt tizszer annyit. Mindennel kereskedik, amin keresni lehet, de a leányára hajlandó ráfizetni. Gondoltam, megcsinálom ezt az üzletet úgy, hogy az ember a leányn is keressen.

— Mi az, már sadchen is lettél? Nem vagy még olyan öreg!

— Ne szólj közbe, kérlek. Hallgasd meg a végét. Így nem lehet beszélgetni — idegeskedett. Elszakított a beszédem fonatát. Vagy nem érdekel?

— Beszélj, beszélj!

— Hát kérlek, a multkor szombaton megfogom ezt az embert a templomban és odasugom neki: uram, van egy üzletem. Jöjjön, sétáljunk egyet, Ez az ember messziről ki szokott kerülni, mert fél, hogy pénzt kérek a segélyegylet számára. Amikor meghallotta ezt a szót, be sem várta „olentit”, az ima végét, visszasugta, menjek ki és várjam a kapu előtt. A séta hosszúra nyúlt, átmentünk a hídra a ligetbe, dél régen elmúlt, én még mindig általános dolgokról beszéltem, hogy mit lehetne manapság pénzzel csinálni. Végre kitört belőle a kíváncsiság: „Mit tudnék keresni azon az üzleten, ami a maga begyében van?” — kérdezte türelmetlenül. „Kereshet, mondom, ötvenezer koronát”. „Nagy pénz, szép pénz, de mondja már meg, hogyan?” „Ugy, feleltem, hogy maga százezer koronát ad a leánnyal, ugye? Nos, én elveszem ötven ezerért”. Az öreg nyelt egyet, meggondolja, mondotta és már nem sétált, hanem szinte futott haza. Sietett gondolkodni, kérlek szépen.

Elhallgatott és várta véleményemet.

— És te erre alapítod a jövődet? — kérdeztem. (Folytatjuk)

UJ KELET Legújabb hírek

Uj négyhatalmi értekezlet ül össze a függő európai kérdések rendezésére?

Hétfő délelőtt Hitler bevonult Egerbe. Megkezdődött a harmadik szudeta-zóna elfoglalása. Hogyan ment végbe a lengyel megszállás

Danzig, Memel és a gyarmatok a német követelések új etappjai

London, október 3. Alighogy elülték az ünneplések Chamberlain békementő műve nyomán, előtérbe nyomult a müncheni egyezmény által keltett elégedetlenség hangulata az angol közvéleményben. Hétfőn reggel az angol alsóház délutáni ülése iránt megnyilvánult nagy várakozás jegyében állott az angol főváros és annak sajtója. Különösen mély benyomást keltett az angol közvéleményre Duff Cooper tengerészeti miniszter lemondása és annak megindokolása. Vasárnap londoni körökben arról beszéltek, hogy az angol kormányban nyolc tagja kívánja követni Duff Cooper példáját és Chamberlain külpolitikája miatti elégedetlenség jeléül lemondani tisztségéről. Ezt a hírt azonban megcáfolták és kormánykörök siettek kijelenteni, hogy az angol kabinet egységesen áll Chamberlain mögött.

London, október 3. Az angol királyi

Nagy reakció az angol sajtóban

A hétfő reggeli angol lapok meglepődésüket fejezik ki a háboru elhárítása fölött, de aggodalmukat is a müncheni egyezményt illetően. A „Times” szerint az utolsó két nap pihenőt jelentett az ország számára, ami alatt mindenki elgondolkozhatott a történetek felett. A nagy öröm után bizonyos mérvű reakció mutatkozik. A müncheni békét a népek diktálták vezetőiknek. Annak az embernek, aki megakadályozta a világ lerombolását, nem kell tartania saját hazájában a pártok fellépésétől. Még ha elkerülhetetlen is a reakció, az nem vonatkozik a multira. A nemzetközi békéltetési politikát folytatni kell. A kibontakozás hasznát kell jelenteni annak az államnak is, amely gyengíteni hagyta magát a közjó érdekében. Csehszlovákiát áldja az egész emberiség, de az első nemzetközi felelősségnek nemcsak az új határok biztosításában kell állania, hanem hatékony segítségben is Csehszlovákiát új problémáinak megoldásánál, amelyeket a müncheni egyezmény teremtett. Párhuzamosan ezzel előkészítő politikára is szükség van. Amint látjuk, a béke esélyei csak akkor növekedhetnek, amikor Chamberlain egyik kezével a mozgósított tengeri haderőkre és a védekezésre készen álló nemzetre mutathatott, a másikkal pedig felajánlhatta a megbékülést.

A Daily Telegraph is arra a következtetésre jut, hogy Nagy-Britanniának növelnie kell véderőit.

A News Chronicle szerint a szilárd politika biztosította a sikert. Hitler kezdett már meghátrálni és ez a pillanat nagy diplomáciai győzelmet ígért a demokrácia javára. Ezt az alkalmat elmulasztottuk. A demokráciák ne siránkozzanak a multon, hanem vizsgálják meg a jövőt.

A Daily Herald a következőket írja: A háboru küszöbéig jutottunk el, mert nem voltunk hajlandók komolyan venni az egyetemes biztonságot. Elkerültünk a háborút, mert az utolsó pillanatban megvalósult az egyetemes biztonság Franciaország, Nagy-Britannia és Oroszország együttes felkészülésével. A békét nem lehet biztosítani négyhatalmi paktum, hanem csak nemzetközi értekezlet útján,

pár hátralévő szabadságidejének eltöltésére Balmoralba utazott. Elutazásakor a királyi párt lelkesen ünnepelte a tömeget. Előzőleg az uralkodó kiáltványt intézett az ország népéhez és a hadsereghez. Kiáltványában az uralkodó elismerően emlékezett meg Chamberlain „magasrangú erőfeszítéséről”, majd megjegyzi, hogy az a lángoló szeretet és reményesség, amely Chamberlain miniszterelnöknek a béke érdekében végzett erőfeszítéseit a szigetország közvéleményében és világszerte kikerítte, nagy reményeket ébresztett a lelkünkben. Hinni kell abban, hogy ezeknek a nagy és sokfelől megnyilvánult nemzetközi erőfeszítéseknek, de elsősorban is Chamberlain fáradhatatlan munkásságának nyomán, a barátság, az egyetértés és jólét új korszaka fog virradni Európára, és az egész világra.

amiből ne zárjanak ki egyetlen hatalmat sem.

A „tűrhetetlen nyomás”

London, október 3. (Rador.) Vasárnap este több parlamenti, egyetemi, irodalmi és művészi személyiség által aláírt nyilatkozatot tettek közzé. Az aláírók között szerepel: Cecil of Chelwood, Harold Nicolson, Hughes Wells, Wickham Steed, Philip H. Noel Baker, Miss Eleanor Rathbone. Az aláírók felhívják az angol népet, hogy a háboru elhárítását követő első megkönnyebbülés közepette ne feledje el, milyen árat kellett fizetnie a kibontakozásért s mennyi kockázattal jár a jövő. Tűrhetetlen az a nyomás, amelyet Csehszlovákiára gyakoroltak. Az áldozatok, amiket követeltek ettől az országtól és Németországtól erejének növekedése nyomoztatólag hat. A kiáltvány végül tiltakozik a brit kabinet politikája ellen.

Hitler bevonulása a szudeta-vidékre

Berlin, október 3. Hétfőn délelőtt negyed 11 órakor Hitler gépkocsin elindult Hofból Eger felé. A Führer különvonata 9 óra 45 perckor futott be Hofba, ahol von Reichenau tábornok fogadta. Hitler ezután a volt német-cseh határ felé vette útját a Reihau-Selb utvonalon.

Wildenau, október 3. A Retuer jelenti: Hétfőn délelőtt 11 óra 20 perckor Hitler a wildenau határállomáshoz érkezett. A sorompónál Henlein üdvözölte, mint a szudeta-vidékre kinevezett birodalmi biztos. A Führer jelenlétében ledöntötték a sorompót, mialatt a katonai zenekar német dalokat intonált. Ezután Hitler gépkocsija még tizenkét autótól kísérve, amelyben tiszték és több teherautótól körvetve, amelyben rohamosztágyosok ültek, bevonult a szudeta-vidékre. Egerben hatalmas ünneplésben részesítette a lakosság Hitler.

A Reuter-ügynökség tudni véli, hogy ma hajnali 3 órakor három nemzetközi megfigyelő utazott Egerbe, a 3. területi öv átvételének ellenőrzése végett.

Hitler Egerben

Berlin, október 3. Hitler kíséretével 1 órakor érkezett Egerbe, ahol harangzugás és valóságos virágos fogadta. A fogadtatás során többek között a következőket mondta a Führer:

— Ezt az országot sohasem fogják már elszakítani a birodalomtól. Németország védőszárnya és védőkarja lebeg fölötté. A ti boldogságotok a birodalomban élő 75 millió német boldogsága is.

A második zóna elfoglalása

A német birodalmi hadsereg főparancsnoksága hivatalosan közli:

A német birodalmi csapatok von Berk tábornok vezetése alatt, vasárnap déli 1 órakor Rumburg és Friedland között átlépték a német-cseh határt és ezzel megkezdődött a müncheni megegyezésben kijelölt 2. területi öv elfoglalása. A német csapatokat von Bock hadosztálytábornok vezeti. A von Leeb hadosztálytábornok vezetése alatti német csapatok szintén vasárnap déli 1 órakor kezdték meg felvonulásukat Moravia felé. A polgári és katonai repülésügyi berendezéseket a birodalmi német légi haderő egységei vették át.

Prága, október 3. Vasárnap délután 4 óra 30 perckor hivatalos jelentést tettek közzé Prágában. A jelentés megállapította, hogy eltekintve néhány jelentéktelen határmenti surlódástól, Csehszlovákia egész területén nyugalom és rend uralkodik. A német csapatok, amelyek a Münchenben kijelölt területi zónák elfoglalását végzik, tökéletes korrektséggel viselkednek.

A lengyelek bevonulása

Varsó, október 3. A prágai lengyel követ teljhatalmu megbízást kapott arra, hogy a csehszlovák külügyminiszterrel együtt megoldja az elcsatolt területek közigazgatására és a népszavazásra vonatkozó valamennyi technikai kérdést. Hir szerint a lengyel csapatoknak Teschen városába való bevonulásánál jelen lesz Beck lengyel külügyminiszter is. A cseh csapatok Frydek felé vonultak vissza. Teschennek eddig cseh igazgatási alatti részébe előbb a lengyel rendőri alakulatok érkeztek meg, hogy biztosítsák a rendet. Kevéssel utánuk, vasárnap déli két órakor bevonultak a katonai csapatok is, Abban a pillanatban, mikor a varsói rádióban felhangzott Rydz-Śmigly lengyel hadsereg-főparancsnok „Előre indulj” vezényszava, Malinowski lengyel tábornok, aki sapkáján parlamenti szalagot viselt, a hid mindkét végénél összegyűlt sokaság üdvözlésében a határhídra lépett. Ezután valóságos virágosöbön egy kerékpáros különítmény vonult a hídra. Utánuk egy gyalogos különítmény, majd Razynski sziléziai vajdával élőkön a polgári hatóságok képviselői haladtak át a hídon. A város felett ezalatt repülőgépek köröztek.

CTK híradása szerint Teschen vidékén lengyel szabadcsapatok megtámadták a csehek és az egyik cseh iskolára Mosynban gránátot dobtak. Egy cseh tanítót és

egy katonát Lengyelországba hurcoltak. Jablonka közelében az összetűzéseknél három cseh katona megsebesült.

Uj négyhatalmi értekezlet hívják egybe?

London, október 3. Az Observer római tudósítás alapján tudni véli, hogy a cseh probléma megoldása után négyhatalmi értekezletet szándékoznak ismét összehívni a fennálló európai kérdések megoldása végett. Az értekezleten a következő kérdések szerepelnek:

1. A Spanyolországban lévő idegen békéntesek eltávolítása;
2. a földközítengeri angol-olasz egyezmény ratifikálása;
3. az abessziniai olasz hódítás elismerése;
4. Franciaország küldjön követet Rómába, hogy megkezdhesse a tárgyalásokat a földközítengeri francia-olasz egyezmény létrehozása ügyében;
5. Francia-német gazdasági és politikai tárgyalások megindítása, amelyek során újra biztosítsanak Elzász-Lotharingia sérthetlenségét;
6. a békekonferenciák által Magyarországra hárult gazdasági hátrányok felülvizsgálása.

A lap szerint a négyhatalmi értekezletnek az lesz a feladata, hogy barátságos uton oldja meg ezeket a függőben lévő kérdéseket.

Danzigot és Memelt akarja Németország

London, október 3. Az angol sajtó azt a szenzációs hírt közli, hogy Németország rövidesen nemcsak gyarmatokat akar, hanem Danzig szabad városát és Memel-vidéket is a birodalomhoz csatolják. A Sunday Times berlini tudósítás alapján tudni véli, hogy a lengyel és a német kormány között hivatalos tárgyalások indultak meg Danzignak Németországhoz való csatolása ügyében. Állítólag már a lakosság-cserében is megállapodtak. A Lengyelországban lakó német kisebbséget a Németországban lakó lengyelekkel kicserélik. A lap még azt tudni véli, hogy a müncheni négyhatalmi értekezleten már szóba került, a Memel-vidék Németországhoz csatolásának kérdése. A Sunday értesítése szerint Anglia, Franciaország, Portugália, Belgium, Hollandia és Olaszország részvételével nemzetközi konferencia fog összehívni, amely arról fog tárgyalni: hogyan lehetne kielégíteni Németország gyarmati igényeit?

Átszervezik a cseh kormányt

Prága, október 3. Az Havas prágai tudósítás alapján jelenti, hogy szó van a csehszlovák kormány átalakításáról. A kormány-átalakításra vonatkozólag még nincsen határozott terv, de minden valószínűség szerint ugynevezett munka-kormányt alakítanak, amely elsősorban közigazgatási szakemberekből fog állani, de képviselve lesz benne a hadsereg, valamint a politikai pártok is. Az új kormányban állítólag néhány közigazgatási szakértő tagja is lesz.

Az amerikai németek meg akarták lincselni Fritz Kuhn náci vezetőt

New York, október 3. Ma ünnepelték New Yorkban az első német kolonisták amerikai partraszállásának évfordulóját. Ebből az alkalmából Fritz Kuhn, az amerikai nemzeti szocialista németek vezére rohamosztágyos egyenruhában akart részt venni és beszédet tartani a jubileumi ünnepségen, de közöszelvényekkel megakadályozták, hogy nehezen menekült meg a megdöntéstől. Autóját összetörték és a rendőrség védte meg a tömeg haragjától. Az ünnepségen 100 ezer amerikai német vett részt.